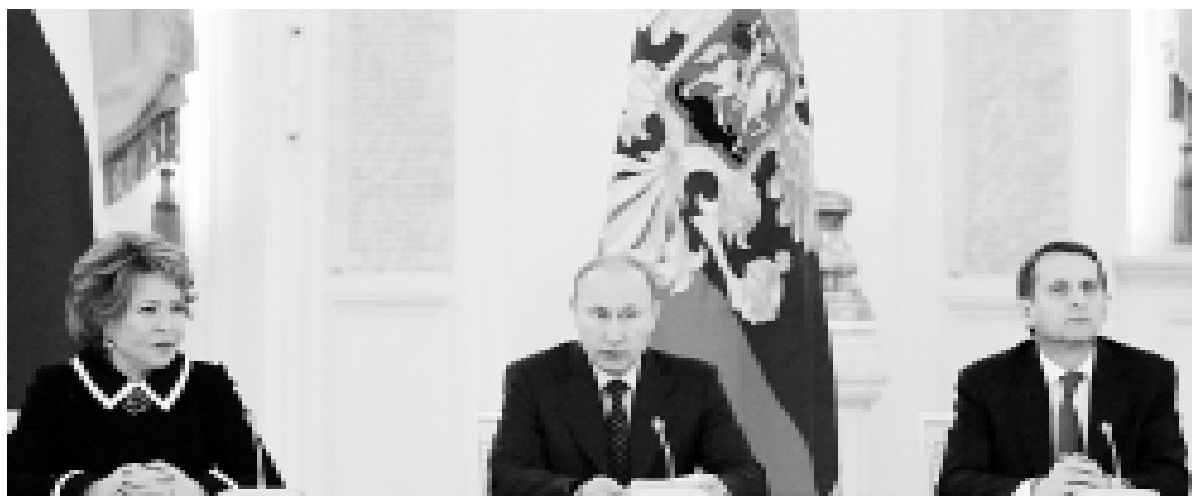

Адыгеим и Лышъхъэ Урысыем и Къэралыгъо Совет изэхэсыгъо

ХЭЛЭЖЪАГЪ

къулыкъухэм яхэхъоныгъэ епхыгъэ лoфшлэныр гъэхъагъэ хэлъэу зэрагъэцаклэрэр къыхагъэщыгъ. Урысыем ишъолъырхэм ащыщэу къоджэ псэуплэ фондым изытет республикитымэ — Адыгеимрэ Башкортостанрэ — анахышлоу ащалытагъ. Къоджэ псэуплэхэм яклурэ гъогухэмклэ Адыгеир анахъ те-гъэлсыхъагъэу алытагъ (процент 99,1-рэ).

Адыгеимклэ къоджэ хъызмэ-тым илофыгъо анахъ зигъохэм

хъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэр ары. Чыгхэтаклэхэм ыкли гъэ-фэбэплэ хъызмэтшлэплэхэм япхыгъэ лoфшлэныр нахъ агъэ-лэшы.

Илъэсэу икыгъэм Адыгеим иагропромышленнэ комплекс сомэ миллион 613-рэ фэдиз пэлуагъэхъагъ. «Езыгъэжъэгъэ-клэ фермерыр», «Унэгъо бы-лымахъор» зыфилохэрэ про-граммэхэр агъэцаклэх. Илъэ-сэу икыгъэм лoфшлэныр езы-гъэжъэгъэ фермер 23-мэ ыкли унэгъо былымэхъо фермэхэм яхэхъоныгъэ те-гъэлсыхъэгъэ программэм хэлэжъэрэ нэбгы-ри 7-мэ лэпылэгъу аратыгъ. Къуаджэм социальнэ-экономикэ лъэныкъомклэ илофхэм язытет нахышлу шыгъэным пae лoф-шлэныр езыгъэжъэгъэ специа-лист ныбжьыклэ 28-мэ къуа-джэхэм зычлэсыштхэ унэхэр ащазэфынхэм пae свидетель-ствэхэр къаратыгъэх.

Урысые Федерацием и Къэ-ралыгъо Совет илофышлэ куп къахилъхъагъ хэгъэгум икыуа-джэхэм зыпкъыитыныгъэ хэлъэу хэхъоныгъэ ашынымклэ плэлъэ кыхъэ къызэлъызыубытырэ стратегие кыхэхыгъэныр. Ащ пшъэрылъ шъхалэу къыдилы-тэрэр плэлъэ кыхъэм телъы-тэгъэ инвестициехэр къуаджэ-хэм алэклэгъэхъэгъэнхэр, къа-лэм щыпсэунхэу чылэм дэ-кыжъхэрэм япчъагъэ нахъ ма-клэ шыгъэныр, зеклоным иамал-хэр нахъ игъэклотыгъэу гъэфе-дэгъэнхэр арых.

Сурэтхэр А. Гусевым ты-рихыгъэх.

Урысые Федерацием и Къэралыгъо Советрэ Урысые Фе-дерацием и Президент дэжъ щызэхэщэгъэ Советэу апшъэ-рэ мэхъанэ зилэ проектхэм ыкли демографии политикэм афэгъэзагъэмрэ здырялэгъэ зэхэсыгъор зыфэгъэхыгъа-гъэр къуаджэхэм хэхъоныгъэу ашлэщтыр ары.

Мы зэхэсыгъом хэлэжъа-гъэхэм лoфшлэнымклэ лъэныкъо шъхалэхэр къагъэнэфагъэх: къоджэдэхэм зычлэсыштхэ унэ-хэр афэшлыгъэнхэр, инфра-структурэр афызэхэщэгъэныр, чыплэ хабзэм икыулыкъухэм нахъ шлогъэ ин къатэу лoф ашлэ-ныр ыкли предпринимательст-вэм лэпылэгъу егъэгъотыгъэныр. Владимир Путиным анахъэу хи-гъэунэфыкыгъэр къуаджэм дэс бизнесменхэм лэпылэгъу яты-гъэным пae хэгъэгум лoфтхъэ-бзэ зэфэшхъафхэр шагъэфе-дэхэми, предпринимательхэм ащыщхэр ахэм ащымыгъуазэ-хэу къызэрэхэкырэр ары. Чы-плэ хабзэм икыулыкъухэм къэ-ралыгъо лэпылэгъу зэрараты-рэр цыфхэм игъом ыкли гуры-

логъошлоу алыгъэлэсыгъэн зэ-рэфаем епхыгъэ лoфшлэныр нахъ тэрэзэу зэхамыщэ хъу-цтэп. Адыгеим лъэныкъо зау-

лэмклэ опытэу илэ хуэгъэм осэ-шу къыфашыгъ. Гущылэм пae, социальнэ-медицине фэлo-фа-шлэхэр афызэшлохыгъэнхэмклэ

ащыщэу щыт. Мы лъэхъаным республикэм ипашэхэм аналэ зытырагъэтырэр къоджэ хъыз-мэтым гъэпсыклэу илэм зэ-

Ушэтыныр нэбгыритлэу зытыгъэр

Тыгъуасэ зэрэ Урысые фэдэу пэшлорыгъэшъ ушэтынхэр Адыгеим щырагъэжъагъэх, урысыбзэр атыгъ.

Зэклэ пэшлорыгъэшъ ушэтынхэр щыклонхэу республикэм зы чыплэ шагъэнэфагъ. Ар Мыекъопэ гимназиу N 8-р ары. Ащ тыгъуасэ щыклогъэ ушэ-тыным нэбгыритлэу нылэп хэлэжъа-гъэр. Зэклэмкли Адыгеимклэ нэбгырищ пэшлорыгъэшъэу ушэтынхэр зытымэ зышлоигъоу лъэлэу тхылъ къэзытхыгъэр. Ау ахэм ащыщэу зыр сымэджэщым

члэфагъ. Арышъ, мыгъэ зытырэр мэ-клэ дэд.

Ар къызыхэкырэмклэ теупчыгъ мате-риалхэр къызэрэащэлэрэ ыкли ахэм за-щыхэплъэхэрэ чыплэ Гупчэм ипашэ игуа-дзэу Людмила Айриян. Ащ къызэри-луагъэмклэ, ар зэпхыгъэр мыгъэ пэшло-рыгъэшъэу зыты зышлоигъохэм якъыхэхы-нахъ пхъашэу зэрэклоллагъэхэр ары.

Блэклыгъэ илъэсым Адыгеимклэ нэб-гырэ 53-мэ пэшлорыгъэшъэу ушэтын-хэр атынэу лъэлэу тхылъхэр къатхы-гъагъэх. Ау ахэм ащыщэу нэбгырэ 19-мэ атын фимытхэу комиссием щигъэзыехи, адрэ нэбгырэ 34-мэ фиты-ныгъэ аратыгъагъ.

Пэшлорыгъэшъ ушэтынхэм ахэлэжъэ-нэу хэтэ фитыныгъэ зэрарытэр? Ахэр Урысыем ихэшпыкыгъэ командэ хэтхэу мэкъуогъум дунэе зэнэкъо-къухэм ахэлэжъэщтхэр, лэклэб къэ-ралыгъом щеджэнхэу клоштхэр, бэшлагъэу агъэнэфэгъэ планым тетэу санатори-

ем клоштхэр ыкли блэклыгъэ илъэсхэм еджаплэр къэзыуххи дзэм ащэгъагъэ-хэр арых.

Адыгеим изакъоп, Урысыер зэрэ-псаоу пштэмэ мыгъэ нэбгырэ 943-рэ нылэп пэшлорыгъэшъ ушэтыным хэлэжъэнэу зыкъэзыгъэлъэгъуагъэр. Ар гъэрэклорэ пчъагъэм елытыгъэ-мэ фэдитлуклэ нахъ макл.

Тыгъуасэ урысыбзэр атыгъ, мэфэкум лэклэб къэралыгъуабзэр, географир, химиер ыкли тарихыр атынхэ алъэ-кышт, мэлылфэгъум и 28-м хысапыр, жьоныгуаклэм и 5-м информатикэр, биологир, обществознаниер ыкли фи-зикэр атыщтых.

СИХЪУ Гоцнагъу.

Агъэнэфэгъэ пIалъэхэм агъэпсыщт

Мыекъопэ районымкӓ поселкӓу Каменномост-скэм псӓолӓпхӓэхэр кӓзышышт заводӓу «Вол-ма-Майкоп» зыфиюрэм игъӓсын мы ильӓсым тыгъӓгазэм и 31-м ехуӓлӓу шаухынӓу, кӓихӓшт ильӓсым имӓлылфӓгӓу мӓз ащ апӓрз продук-циер кӓыдигъӓкӓынӓу рахъухӓ. Ащ фӓгъӓхы-гъӓу пшӓэдӓкӓльжӓу ыхъырӓмкӓ гӓунӓпкӓ гӓӓн-фӓгъӓ зифӓ обществӓу «Волма-Майкоп» зыфию-рэм ипӓщӓ Сергей Васильевым Адыгеим и Пре-мьер-министрӓу Къумпӓлӓ Мурат дырилӓгъӓ зӓлӓклӓгӓум кӓышчыфилотӓгъ.

Тырку, нэмыц, фин, француз фирмэхэм яоборудованиеу псэоьапхьэхэр кызырэдагъэ-кыштыр къащэфыгъах. Заводым иапэрэ чэзыу игъэпсын сомэ миллиард 1,2-рэ пэлу-хьашт.

Зэлүлэгүүм илхэхан Премьер-министрэм заводым ишагу кыпплыхыаг, агэнэфэгэ графикым тетэу, пальэхэмрэ шылкэхэмрэ амыукёу псёолэшлыныр зэрэклөрэр ач нафэ кыфэхыуг.

Псэоьапхьэхэр кьэзышышт заводэу «Волма-Майкоп» зы-
филогэр республикэм илэ-
шхьэтетхэм анахьу аналэ
зытырагьэтырэ проектхэм
ащыц. Ащ ишлагьэклэ Мые-
кпоэ районым хэхьэрэ посел-
кэу Каменноостскэм газры-
кылаплэм ишын шахыг, псы-
рыкылаплэр щэгьэсыг. Про-
изводствэм тыкьэзыцухьэрэ
дунаим иягьэ езымыгьэклышт

материалхэр ары кьыдигъэ-кыштхэр. Мыекъопэ районым кьыщчылахырэ гипсыр ары псэолъапхъэхэр зыхашы-кыштхэр.

— Мы проектыр республикэмкӓ анахьӓу анаӓ зытырагъӓтыхӓрӓм ачыш. Сыда плӓмӓ ац епхыгъӓу районимӓ экономикӓ инвестициешохӓр кыхалыхъаштых. Непӓ тӓ шӓльпыр зӓфӓшхъафхӓм сырӓр ятӓӓ. Ац фӓдӓ завод зыдгӓпсыкӓ, псӓӓльпхъӓ хъазырхӓр ятӓӓнхӓ тӓӓ-кӓышт, — кыӓуагӓ Къумпӓл Мурат.

Заводым иапэрэ чэзыу ишын заухыклэ лофшлэлэ чыпли 150-м еху, эклэ комплексхэр затлупцыхклэ лофшлэлэ чыплэ 300 фэдиз цылэ хьушт. Мы заводыр районим экономикэ ихэхьоныгэ, цыфыхэм ящылэклэ-псэуклэ зыкьегьэлэтыгьэным зэрафэлоры-

шилэштэм шэц хэлэп. Пшэ-
дэклэжыу ыхырэмклэ гунэ-
пкэ гэнэфагэ зилэ общест-
вэу «Волма-Майкоп» зыфи-
лорэм ипашэхэм зэралытэ-
рэмклэ, лэжэпклэ дэгьухэр
мыш кышцагэхээнхэ альэ-
кышт.

Адыгеим шыпсэуэхэрэр ары мы предприятием лоф шызышлэштхэр. Кадрэхэм якьэгэ-хьазырын, Мыекьуапэрэ Мыекьолпэ районынрэн ащыпсэуэхэрэр егъэджэгэнхэм атегэ-псыхьэгэ лофшлэныр непэмышц шырагъэжыгъах. Псэолпапхэхэр кьыдэзыгъэкышт заводым ишын зышауыштым ехьуллэумыш лоф шызышлэштхэм яегъэджэни аухын фæе. Волгоград кыикышт специалистхэм заводым цылэжыштхэр рагъэджэстых, нэужыммышц лоф шызышлэштхэр чыплэрысхэр ары.

— Жьоныгьуаклэм и 2-м ехьуллэу бетоным хэшлыкыгъэ кӀэсэнхэр дгъэуцунхэ, нэужым дэпкхэм ауж тыхьан тимурад. Тапэ лофшыхо ил, ау шэклогьум ыгузэгу ехьуллэу заводым ышъхэ тӀэтынэу ыки унэ клоцӀ лофшӀэнхэр едгъэжьэнхэу тигухэлъ. Джьэдэм графикым тетэу лоф тӀэш, плӀӀэхэр тьукьохэрэп, — кьылагъ пшъэдэ-кыжьэу ыхьырэмкӀэ гъунэпкӀэ гъэнэфагъэ зилэ обществэу «Волма-Майкоп» зыфирӀорэм ипашэ.

Екатерина БИЦУРА.

«Жэхэр гъэмафэм» дгъэхьазыргъэх

Къэблэгъэрэ мэээ заулэм къэралыгъом иуц щаплэмэ уц лэзэгъу къызырыкюмэ янахыбэ ащимыкхун ыльэкъышт. «Урысые гъэзетым» къызыртырэмкIэ, зэлхыгъэр — мы ильэсым иапэрэ мафэ къышчыублагъэу федеральнэ хэбзэгъэуцугъэу контракткIэ ахэм якъызIэкIэгъэхьан шыкIакIэкIэ зэхачэ зэрэхуыгъэр, ащ къыныгыуабэ къызырэзыдихьырэр ары.

Гушылэм пae, бэмышлэу Москва щыклогэ конференциеу «Къэралыгъо гъэеклонымрэ фармацевтическэ кыдэгъэ-кынымрэ-2014-рэ» зыфилорэм уц лэзэгъухэр кыдзэгъэкырэ компаниехэм ащыцу «Полисан» зыфилорэм иккоммерческэ пашэ кызыэрэщилуагъэм-клэ, апэрэ мэзищым зэнэкьокъухуэ (тендерхуэ) иккомпание зыхэлажэхэрэм япчъагъэ фэди 4 — 5-клэ нахь маклэ хьугъэ. Нэмыкхэмми мы гумэкыгъор зэрэщылэм, ар зэрэ-зэхашлэгъахэм игугуу къашыгъ. Ау уцхэр кыдзэгъэкырэ закьохэр арэл ащ рыхьыллагъэхэр — сымэджэщхэм ащагъэ-федэрэ уцхэмрэ лэмэ-псым-хэмрэ афимыкьунхэм ищына-гъо зэрэщылэмклэ Новосибирскэ иврачхэм яхэку ассоциа-ция макъэ кыгъэлугъ. Якутием ирайонхэм ащыпсэхуэ фэгъэ-клотэныгъэ зилэхэм арагъэгъо-тытц уцхэр зэрымкьухэрэри медицинцхэм илофылэхуэ ащ шылажэхэрэм кышагъашы

Уц лэзэгьухэм ящэфынклэ зэнэкьокьухэр хэбзэгьэуцугьа-клэм тетэв зэхашэнхэ фэе.

Ау зэхэжаклохэмрэ ахэм ахэ-
лажэхэрэмрэ зыгэтхыаусы-
хэхэрэр ашлэн фаем джыри
икшоу хэшлхы фырылэп. Лъэу
тхылхэм язэхэгъэуцон джыри
алэ кырагъэхыгъэн, хэукъо-
ныгъэхэр ахашыхъэх, клашы-
кыжыныхъэ фае мэху... Хэ-
бзэгъэуцугъэр шылэныгъэм
шыпырышхыгъэным пае шал-
хъэхэм ательытэгъэ тхылъ 60
фэдиз зэхэгъэуцогъэн фэягъэ,
ау ашыщхэр джыри аштагъэ-
хэп, ахэр кыизэхэзыфыжырэ
къэбар икый шылэп. Джа зэ-

УШЭТЫНХЭМ ЯПХЫГЪЭ ЮФЫГЪОХЭР

Нахь афэсакъыщтых

Зык! ушэтынэм гъэцэкӀнэу кыдалытэхэрэр мыгъэ зэблэхугъэ хьуштхэп. Кыхьашт илъэсыр ары ахэм ягъэкӀжьын зыфежьэштхэр. Ау ахэр зэхэзыгъэуоштхэм нахь гъэлъэшыгъэу пшъэдэкӀыжь арагъэхьышт. Анахьэу материалхэм якъэухьумэн агъэлъэшышт, къабарыр зэрйт сетым хэхьанхэ амылӀэкӀынэу агъэпшышт.

Тестхэр тхылъыплэм тетхагъэху е ухъумагъэу электроннэ шыклэм тетэуи агъэпсыштых. Оценкэу гъэцэклэнхэм атефэхэрэр агъэнафэхэ зыхьуклэ, зэклэ ахэм афэгъэхьыгъэ къэбарымрэ еклопаклэу фашырэмрэ лъэшэу ухъумагъэху федеральнэ системэм хэбаштых. Ишыклагъэ хьумэ клэлээджаклохэм ягъэцэклэнхэр икларыкэу аупплеклунхэ алъэкышты. Къын кыпымыклэу блэкыгъэ илъэсхэм оценкэу къахыгъэхэри аупплеклунхэу амал шылэшт. Ушэтын ужым лошлэнхэр заупплеклухэклэ, ахэм ашыщхэр Интернетым кырагъэхаштых. Гъэсэнэгъэм лъыплъэгъэнымклэ Урысыем икьулыкьу кызэритырэмклэ, гъэцэклэн пэпчэ изылахэ Интернетым итышт.

Ушатынхэр кыizeжаагэхэм кышегежаагэу илэс кэс бырсыр горэ кяалэклы. Ахэр затынхэхэлэ ренэу мышыпкаагэ горэ кыхаагэшы, мысэм лэхэух, амыгыотызэ лофыр зэхэмыфгыэу кянэжыкы. Анахэу гэрэкло тестхэм яджэуапхэр пэшлорыгэшэу цыфхэм кызырэзылэклагэхэагэхэм бэрэ рыгуцылэагэх. Ау ухымэгэ сайтэу ахэр зэрытыр ыкьутэнышэ, кырихынхэшэ, пэшлорыгэшэу кэзышлын зыпэлэклыгэр агьэуныфыгэ. Мы илэсым экспертхэм сайтхэм лэшэу аналэ атырагэтышт ыкли гуцафэ зашылкэ, уахтэ тырамыгашлэу ауплэкьултых. КИМхэу (контрольнэ-измерительнэ материалхэу) сайтым иклодыкыгэхэр зыдэклогэ регионыр, ар зышаагэр джы псынклэу агэуныфын алэкьыштэу ары кызыралорэр.

Мы мафэхэм Мыекьюапэ шылагь гэсэнэньгэм лыпльэгэнымкэ Урысыем икьюлыку ипашэу Сергей Кравцовыг. Ащ кызыр-илуагэмкэ, кэлэеджакохэмкэ мы илэсым ушэтынхэм зэхьокыныгэ афэхуштэп. Анахь балл маклэу ибгэкьун фаеу шапхэкэлэ аштэхэрэри гьэрэкло шылагьэхэм афэдиизыштых. Хьисапымкэ анахь балл маклэр — 24-рэ, урысыбзэмкэ 36-рэ зэрэхьунхэ фаер.

Гүэжээнэнэ мыггэ шылэштхэм афэдэхэр кыхаутыггэх. Зэклэм-кли шхъэхихыггэ базэм учлэ 60 кышцытг. Ахэм ушяпллын плъэклишт клэлэеггэджэ ушэ-тынхэм я Федеральнэ инсти-тут исайт.

Мыгэа шылэшт гъэцэкӀэнхэм гъэреклорэхэм афэдэхэр ахытштых, арышъ, гъэреклорэхэм уахэллэжьмэ, мыгъэрэхэр нахъ кэшлыгышъ кыпфэхъуштых. КӀэлэеджакӀом лӀф зыдишлэжьмэ, ригъэкъун фэе балл анахъ макӀэр кын пымылэу кыыхын ылъэкышт.

Сергей Кравцовым кызэри-
лорэмклэ, упчлэхэу сайтым кы-
шытыгьэхэм яджэуап тэрэзхэм
Интернетым уащылхьхумэ на-
хьышл. Клэлэеджаклэхэм ежь-
ежьырэу гьэцэклэнхэр ашынхэм
пае джэуапхэр ац кышыты-
гьэхэл.

Мы ильэсым кышгегъэжыагъэу ушэтынхэмкIэ къахыгъэ баллхэр зэрыт свидетельствэр электроннэ шыкIэм тетэу гъэпсыгъэшт. КIэуэххэр зэкIэ федеральнэ информатыхоннэ системэм хагъэхаштып ыкIн ильэсиплIым ахэм кIуачIэ ялэшт.

СИХЪУ Гощнагъу.

Депутатхэм апай

Адгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм иящ-
кӀнэрэ хырэ зэхасыгъо 2014-рэ илъэсэм мэлылфэгъум и
23-м зэлуагъагъэ.

Зэхэсыгшом шатегушылэнхэушмы лофыгьохэр агьэнэфагьэх. Адыгэ Республикэм хэгъэгү клоц лофхэмклэ и Министерствэ 2013-рэ ильэсым лофэу ышлагьэм иклэуххэм афэгэхьыгьэу республикэм хэгъэгү клоц лофхэмклэ иминистрэ кьышлышт отчытыр; кьыклэлыклорэ законопроектхэм ятлонэрэу ахэллэгъэныр: «Адыгэ Республикэм и Законуу «Іэклыб кьэралхэм кьарыкыгьэхэу Урысые Федерацием шыпсэунхэмклэ фитыныгьэ зэрямылэм кьыхэкьэу рагъэкьыжынену шытхэр плэлэ гьэнэфагьэклэ ышчалыгыштыхэ учреждение Адыгэ Республикэм зэрэщакъэпсыштым ехыылагь» зыфилорэм кьуачлэ имылэжьэу пылтэгъэным фэгэхьыгь» зыфилорэм, Адыгэ Республикэм и Законуу «Адыгэ Республикэм муниципальнэ кьулыкьур шыхьыгьэным ехыылагь», «Унагьор, ныхэр, тыхэр ыкли клэлэцыкьлүхэр кьэухьумэгъэнхэм ехыылагь», «Адыгэ Республикэм шыпсэурэ цыф лоппэкхэм абэхэм яхыылагь» зыфилохэрэр; кьыклэлыклорэ законопроектхэм алэрэу ахэллэгъэныр: «Муниципальнэ кьулыкьум ыльэныкьоклэ Адыгэ Республикэм изакон заулэхэм зэхьокьыныгьэхэр афэшлыгъэнхэм фэгэхьыгь», Адыгэ Республикэм изаконхэу «Адыгэ Республикэм шлокл зымылэ медицинэ страхованиемклэ ичлыплэ фонд 2014-рэ ильэсымклэ ыкли чичезыу 2015-рэ, 2016-рэ ильэхэмклэ ибюджет ехыылагь», «Фэтэрыбэу зэхэт унэхэм игьэкьлотыгьэ гьэцэкьэжынхэр игьом яшыллэгъэнхэмклэ лофыгьэ заулэхэм яхыылагь», «Этил зыхэт спиртыр, шон пытэхэр кьыдэгъэкьыгъэнхэм ыкли гьэфедэгъэнхэм алъэныкьоклэ, джаш фэдэу лофшон пытэу агьэфедэрэр нахэ маклэ шыгьэным япхыгьэ лофшон заулэхэр гьэтэрэзыгъэнхэм ехыылагь» зыфилохэрэр ыкли нэмькьлхэр.

Сессием ифшлэн сыхыатыр 11.00-м Жуковскэм иурам тет унэу N 22-м зэхэсыгьохэр зычыкьохэрэ Залышхоу хэ-тым шаублэшт.

**Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ**

ЗЭЛЪАШІЭРЭ ШІЭНЫГЪЭЛЭЖЬЭУ ШЪХЪЭЛЭХЪО АБУ АДЫШЭС ЫКЪОР КЪЫЗЫХЪУГЪЭР ИЛЪЭС 85-рэ МЭХЪУ

АДЫГЭ ЛЪЭПКЪЫМ ИЛЫХЪУЖЪ, ИЖЪУАГЪУ!

ЫШІЭН ФАЕР ЫШІЭЗЭ, ИГЪАШІЭ КЪЕХЪЫ

Абу техьагъ, шлэныгъэ дэгъу адыгэмэ афэгъэхьыгъэу зэлуи-гъэклагъэу ар Мыекъуапэ къэ-кложыгъ.

Арэу шытми, апшэрэ еджа-плэм зылохъэм, ащ лоф шыплэ-ныр мыпсынклэу къычлэкыгъ, ау кыным къыуфэрэмэ Абу ащыщыгъап чэши мафи имылэу ишлэныгъэ хигъахъоштыгъ. Ары шъхъае, а лъэхъаным уареджэ-нэу программы, учебник зыфэ-площти, нэмыкы шылагъэхэп. Ежэ лекциеу къызаджэщтыгъэр жэрыло творчествэм къышыублагъэу не-пэрэ адыгэ литературэм изытет нэсыжъэу арыгъэ, ежэ-ежы-рэу эклэ ыгъэхъазырын фэ-ягъэ. Ахэм акыгъоу диссерта-цием илоф ыужы итыгъ. Ытхы-гъахэу цыль пэтзэ, диссер-тацием икъэухъумэн нахъ хы-

ыуж, ау «чыплэ идеологхэм» ащ фэдэхэр нэрыгы ашыгъэ-хэу пылыгъэх. Джащ фэдэ мэшлэбжым пэфагъэу хъуи, Шъхъэлэхэ Абу диссертациер къырамыгъэхъумэу илэсыбэ шылагъэкъуагъ. Ау лофэу ригъэ-жыагъэр гъунэм нимыгъэсэу, пидзыкълэшэу ихэбзагъап, уахътэ тешлагъэми, адыгэ ли-тературэм игъэшлэ гъогу фэгъэ-хыгъэ диссертациер къыуухъу-мэжыгъ. Къыклэлъыклогъэ илэсхэм адыгэ литературэм илофшлэклохэу ямыфэшъуашэу зыцлэ бжыгъэ тыралъхъагъэхэм яукъэбзыжын зэпыу имылэу Абу дэлэжыагъ. Ахэм зэу ащыщ Цэй Ибрахимэ итхыгъэхэр зэхэуагъэу къызэрэди-кыгъэхэр, илэпкъ ыпашъхъэ къызэрэригъэуцожьыгъэхэр. Сыда Шъхъэлэхэ Абу ли-тературэм фэзыщагъэр? Апэрэмклэ, ащ шлупгъэуоу фырилэр ары, ятлонэрэмклэ, ары нахъыбэу дэ-зыхыхыгъэр, литературэм фэ-лажъэмэ, лъэпкъым фишлэрэм нахъ лъапсэ ыубытынэу, ащ игъогупэхэр къыхэгъэщыгъэн-хэм нахъ екълэплэлэ къыфи-гъотынэу ыгуклэ шлэшъхъуныгъэ илэу цытыгъ. Апэ тхылъэу къыдигъэкыгъагъэм ыцлагъэр: «Адыгэ бзылфыгъэм иоб-раз адыгэ литературэм къы-зэрэщигъэлагъэр» (1963).

Ар учебникхэр зэрэтхыгъэ-хэм фэдэу тхыгъап, арэу ышлы-гъэми хъуцтыгъап, сыда плэмэ учебнэ-методическэ тхыгъэм ипшэрыл, ыбзэ шъхъафы, кри-тикэм, литературоведением афэ-

тературэм сьд фэдэ лъэпсэ къежъаплэха фэхъугъэхэр? Нэ-мыклэу шлэныгъэлэжыыр зыгъэ-гумэкълэрэр маклэп.

Шъхъэлэхэ Абу шылагъэу фэплээгъун фаеми апэ итэу сэ слытэрэр, къызытегушылэ-рэ лофыгъом хъугъэ-шлагъэу, фактэу епхыгъэхэр мыпшъы-жъэу къыгъотынхэм, ахэмклэ зытегушылэрэр къыушыхъаты-ным, къыгъэшъыпкъэным зэ-рэпылър ары.

Адыгэ литературэм игъэпсын-клэ лоф зышлагъэхэр тхаклохэм язакъоп — ахэр арых про-изведениехэр зытхыгъэхэри, хэзыутыгъэхэри; ауми хэбзэ лэнатлэмэ алутхэм яшлугъэу къэкълугъэри ыгъэгъуашэрэп; хъарзынэщхэм къахихи доку-ментэу, фактэу статьяхэм, илоф-шлэгъэ инхэм ащигъэфедэгъэр бэ; уахътэр зыфэдэгъэр, лите-ратурэр цылэ хъунымклэ ахэм ашлагъэм къыпкъырыкыгъэр Шъхъэлэхэ Абу шыгъупшэрэп. Ащ зэрэхигъэуэфыкълэрэмклэ, я 20-рэ илэсхэм «ащатхыгъэ произведение пчъагъэхэм кри-тическэ пафос ахэлъ» («Шылэ-кълэм къыдэхъу», н. 7). Зи-гугъу къышлырэр «Аркъ» (Клэ-рэщэ Тембот), «Былым фэ-кълэ» (Хъаткьо Ахъмэд), «Нэкл-маз» (Пэрэныкьо Мурат), нэ-мыкълхэри — «дунэежым иклэ-ныжъ-шэныжъхэу зиягъэ къэ-зыгъаглохэрэм якъэгъэлэгъон ары аналэ зытетыр. Ахэр плэ-гъухэ мыхъуным уфаныу, ау жыр зыкътэныш, клэр зы-гъэпсынэу шылэныгъэм кыты-гъэ клэчлэкълэр, нэмыклэу къэплон хъумэ, дунэяклэм ибэнакло иоб-раз мыхэм джыри ахэлпъа-гъорэр», — ело ащ.

Шъхъэлахом гупшысэу ышлы-рэм лъапсэу фэхъурэр шылэкла-клэм ибэнакло икъоу произве-дениемэ джыри къызэрамы-гъэлагъорэр ары. Ащ ыпкъ кыклэу тхэн шыклэу критиче-скэ реализмэм ифэмэ-бжы-мэхэр (критическэ пафосыр) къэхъу пэтрэ литературэм инэ-шанэхэм ащыщыгъэу ары. «Ащ дыкыгъоу шылагъэх, — ело шлэ-ныгъэлэжым, — жым пэшлуге-клорэ клэчлэкълэр къыщагъэла-гъоуи произведениехэр» (мы дэдэм) — «Лыхъужэ плыжъ» (Хъаткьо Ахъмэд), «Фатмэм игушлугъу» (Цэй Ибрахим), «Коммунистэу Биболэт» (Клэ-рэщэ Тембот). Ащклэ шлэныгъэ-лэжым къыушыхъатырэр адыгэ литературэм иапэрэ лъэхъа-нэ (къэхъу зэхъум) тхэклэ прин-цип (метод) зэфэшъхъафхэр ыгъэфедэщтыгъэхэу ары. Арэу зыхъуклэ, критыкыр лофыгъо ин-хэм зэрагъэгумэкълэрэр нэры-лэгъу — тхаклохэм лофэу ашлэ-рэм изы лъэныкьоу птхырэр зэрэптхыщт шыклэми (нэмыклэу къэплон хъумэ, литературэм итеоретическэ лофышхохэм ащыщэу методом) Шъхъэлахом апэрэ тхылъхэм ащытегушылэу къызыдештэ. Шлэныгъэлэжым лофыгъо инхэм ыналэ зэраты-ридзэрэр мы тхылъым нафэу къыщылэгъуагъ.

(Икълух я 4-рэ нэклуб. ит.)

Лъэпкъым ицлф гъэшлугъэ-хэм ащыщэу Шъхъэлэхэ Абу лофэу зэшлуиырэр бэ — лъэп-къым игушъхъапаш плэми ухэ-укъоштэп, ытхыгъэр маклэп, хэгъэу лофышлэу зылохэрэри хэукъохэрэп, дунаим адыгэу тетмэ зэклэмэ игуклэгъу анэсы плэми, ащи шыпкъэ хэмылэу цытэп, — адыгэ лъэпкъым ыгурэ ыпсэрэклэ, иакъылырэ ищылэныгъэрэклэ фэлэжыагъ ыкли фэлэжъэ. Цыфым зы ылон ылэкълышт, ау ышлэн ылэкълы-щтыр фэшъхъаф шыпкъ. Шъхъэ-лэхэ Абу ылорэмрэ ышлэрэмрэ зэу игъашлэ къехъы. Зидэхэ шылагъэм мыхъун къыхэфагъэми, а емыклр хигъэзыным фэшл елэскыизэ, цыф ыгу хымыгъэ-клэу еушыимэ, идахэ ылозэ гурегъало. «Абу мыр ылопхъа-гъэп, мыр ышлэпхъагъэп, епэсы-гъэп», — ылоу ыуж макъэ шылужырэр, цыфхэм ахэтэу, афишлэрэр шломаклэу къызи-хырэр бэшлагъэш. **Ащ фэдэ намыс блэжыныр лэшлэхэп, ащ нахы нахъ кыныжъ а намысыр уухъумэныр.**

Гъогушхо кыкълугъ Шъхъэ-лэхэ Абу, хызмэтышлэ унагъо къышыхъугъ, дунаим цызэлъа-шлэрэ, шалытэрэ цыф хъугъэ. Къызыщыхъугъэр къуаджэу Очэ-пщый. Къалэм (Краснодар) пэ-мычыжъэу, гъогубгъу дэдэуи цымытэу, Псэкъупсэ иджабгъу нэпкъ къуаджэу Очэпщые тес. Ублэплэ еджаплэр икъуаджэ, гурит еджаплэм ия 5 — 9-рэ классхэр Пчыхъалыкъуае, я 10-рэ классыр станицэу Рязан-скэм Абу къащиухыгъэх. Лъэ-хъэнэ хылыагъ а илэсхэр. 1948-рэ зэо уж илэсым Адыгэ клэпэгъэджэ училищым заочнэу шеджэнэу Абу члахъэ, а илэс дэдэм, тыгъэгъазэм, 1948-рэ илэсым Очэпщые ублэплэ еджаплэм клэпэгъаджэу лохъэ, а сэнэхъатым лоф ришлэзэ, 1949-рэ илэсым училищри къеухы. А илэс дэдэм Нэчэ-рэзые еджаплэм клэпэгъаджэу агъагло, илэсцитлэ тешлагъэу 1950-рэ илэсым игъэтхалэ, дэдэм къулыкъу щихъынэу ащагъ. Ар къызеухым, Пчыхъа-лыкьо гурит еджаплэм шы-ригъэджэнхэу агъагло. 1952-рэ илэсым Адыгэ къэралыгъо клэпэгъэджэ институтым иза-очнэу отделение члахъэш, 1957-рэ илэсым къеухы. А лъэхъа-

ным ежэ ыгу зыфаклоу зыгъэ-гумэкълэрэмэ ялэытыгъэу еджа-плэм лофэу щилэрэр римыгъэ-къоу, общественнэ лофыгъохэр Шъхъэлахом ешлэх: клэпэгъэ-джэ комсомольскэ организаци-ем ипашэу, колхозым цызэхэ-щэгъэ политкружокым ипропа-гандистэу. Клэпэгъэджэн лоф-шлэным къыхащыш, Шъхъэлэ-хэ Абу Теуцожь райком ком-сомолым иятлонэрэ секретарэ-рэу 1953-рэ илэсым ичэпы-огъу мазэ хадзы, нэужым ком-сомолым ихэку комитет лоф-щилэнэу ащэжы. Мэзэ за-улэ нахъ темышлагъэу комсо-молым и Теуцожь райком иапэ-рэ секретарэу агъэкложы, 1956-рэ илэсым ыклэхэм адэжэ партием и Адыгэ хэку коми-

тет пропагандэмер агитацие-м-рэклэ иотдел инструкторэу ащэ-жы. Ахэм Абу лэплэсэныгъэ, цыф зэхэхъэклэ-зэхэкыклэ опыт дэгъу ащигъотыгъ, ау ежэ ыгуклэ зыфэщагъэу ымыушъ-фэу зыклэхъопсырэр шыгъу-пшэщтыгъэп — литературэм фэ-лэжъэныр. Ащ къыпкъырыкыгъэ аспирантурэ лофыр, литературэм ылапсэхэр зэгъэшлэгъэнхэр, зэхэпфынхэр, ахэр нэмыклхэм ягъэшлэгъэныр, агурыгъэлогъэ-ныр. Абу Тифлис (Тбилиси) еджагло кълугъэ — Грузием и Академиеу Ш. Руставели ыцлэ зыхырэм иаспирантурэ. Ду-нэе шлэныгъэ лэжыгъэр хъои — тхылъеджаплэхэм, универ-ситетым икабинетхэм ачлэфэ-жырэр, уеджэн плэмэ, узэ-джэн тхылъ пае укъэнэщтэп; джащ фэдэ, узезыгъэджэщтхэри дунаим цызэлъашлэрэ профес-сорых, академикых. Джауштэу шлэныгъэлэжыным игъогушхо

лэу къычлэкыгъ. Мыщ дэжым зы лоф тыкытегушылэн фаеу мэхъу: диссертациер хъазырэу щытмэ, сыда ащ икъэухъумэн къэзыгъэхъылыщтыр? Шып-къэм ылэныкьо укыкълын хъу-мэ, зымы уигъэохъун, уилоф къызэтыригъэуцон фаеп. Ары шъхъае, КПСС-м иидеологие, а лъэхъаным лофыр зытетыгъэм-клэ, литературэм, искусствэм шъхъафитныгъэ лофхэм лъэшэу алъыплэщтыгъэ.

Диссертацие лофымклэ Абу къыхихыгъагъэр — адыгэ ли-тературэм игъэшлэ гъогу ары. Ащ Цэй Ибрахимэ, нэмыклэ тхаклохэм ятворчествэу шагъэ-зыягъэхэри хэтыгъэх. Ахэм ямыфэшъошэ лажъэ горэхэу афагъэлугъэхэу щытхэр яушъхъа-гъоу атырамыгъэгущылэхэу, про-граммэхэм ахарамыгъэгъэуцо-хэу шытыгъэх. Ащ фэдэ лофхэм Москва хъатэу ащыпыллыжы-щтыгъэхэп 1956-рэ илэсым

гъэхыгъэ тхылъхэми бзэу, ха-бзэу, пшэрылэу ялэр фэ-шъхъаф.

Тхылъым лупклэу цызэхэфы-гъэх Клэрэщэ Тембот ироманэу «Насыпым игъогу», иновеллэхэр, Лъэустэн Юсыф иповесть заул, Хъэдэгъэлэ Аскэр ытхыгъэу «Адыгэм ыпхъу» зыфилорэр, нэмыкълхэри.

Ащ нэужым Шъхъэлэхэ Абу тхылъыбэ ытхыгъ, ахэм адыгэ лъэпкъым къырыкълугъэмрэ ащ инасып зэрэхъугъэр къэзыгъэ-лэжъорэ литературэмрэ къа-щызэллуихыхэзэ, шлэшъхъуныгъэ зэкълужьхэр зыкупклэу ххэр афишлыгъэх. «Шылэклэклэм къы-дэхъу» (1970) зыфилорэ тхылъ цыкълум (нэклубго 65-рэ нылэп зэрэхъурэр) гупшысэ зэфэ-шъхъафхэр авторым щегъэу-цух: сьд фэдэ амалха тхэкло ныбжыкълэхэм алэклэлыгъэхэр литературэмрэ литературабзэм-рэ цылэнхэм фэшл? Адыгэ ли-

ЫШІЭН ФАЕР ЫШІЭЗЭ, ИГЪАШІЭ КЪЕХЪЫ

(ИкІлэхъ).

Уахътэ тешІэ къэс литературэм Абу фырилэ еплъыкІэхэр нахъ зыпкъ иуцощтыгъэх, алъапсэ нахъ ыубгъузэ, литературэм ылъэныкъуабэм нахъ заритыщтыгъэ. Егъэджэн Іофым и уахътэу макІэп шІуиубытыгъэр: непэ сыхъати 6 — 8 егъэджэн Іоф пІагъэу пчыхъашъхъэм наукем упылъыжыныр псынклІгъуагъэл, ау фэшъаф хэкІыплэ щылагъэл, тІури зэгъусэу зэдэпщэн фэагъэ.

Шъхьэлэхъо Абу кыдигъэ-кыгъэ «Сатырхэм якъэхъукІ» (1981-рэ илэс) зыфилорэр. Тхылъым ышъхъэ фэд критикыр зыгъэгумэкІырэри — теоретическэ Іофыгъохэр ары, гуцылэм, поэтическэ псалъэм якъэхъукІ, гуцылэхэр сатыр зэрэхъуэрэр, сатырхэм усэ псаур щылэ зэрашырэр ыкІи ахэм яшІуагъэкІэ усэм гупшысэу илэр кызылхыгъэ зэрэхъуэрэр. Мыщ дэжым зэфэдэ хабзэу прозэм, поэзи-ем, драматургием ахэлъым нэмыкІэу ежъ усэн хабзэу лъэпкъ пэпчъ хэлъхэр Шъхьэлэхъом кычІигъэщхэмэ шІоигъу. Ау теорием сэгъапэш ылоу, теорие хэхыгъэм зыдыригъэхъыгъэл — адыгэ лъэпкъым иписательхэм атхыхэрэм атегушылэзэ, теорием Іофыгъохэри зэшІуи-хынхэм авторыр пыл.

Тхьэм ишыкуркІэ, Шъхьэлэхъо Абу ытхыгъэр бэ: теоретическэу анахъ улэшыгъэу, изэхэфын амалрэ зэфэхъысыжъ опыту илэмрэ кызыщылэгъуагъэр «Идейно-художественное становление адыгейской литературы» (1988) зыфилорэ тхылъыр ары. Ащ Абу идокторскэ диссертациеу «Национальная специфика идейно-художественного становления адыгейской литературы (1830 — 1980)» Тбилиси 1986-рэм кы-щиухъумагъэм кытекІыгъ, гупшысэхэмкІи, зэхэтыкІэу илэмкІи. Адыгэ литературэм ехыла-гъэу зы факт горэ е гупшысэ хъугъэ-шлагъэ горэ щымы-гъуагъэу кыпшІошІы мы тхылъым узеджэрэм. А лъэхъаным фактым тыхыгъэу, материалым тыхыгъэу зэфэхъысыжъ тэрэзхэр, кІэу гупшысэ байхэр ышІынхэм Шъхьэлэхъо Абу ишІэныгъэкІи, илэпэлэсэныгъэ-опыткІи нэсыгъэу щытыгъ. Ар тхылъым кьеушыхъати. Фак-тым лъыхъуныр Абу иапэрэ научнэ принципхэм ащыщ. Я XIX-рэ ллэшІэгъум ауыгъэ та-рихъ-лхыжъ усэхэм алъы-хъузэ, кІэу кыгъотыгъэр бэ, ашІэу щылагъэу, бэшлагъэу цыф-хэм кьалощтыгъэхэм кІэзыгъэ инэу афэхъугъэхэр хигъэуц-жыгъэх. ЗэкІэми анахъ шІа-

гъор жэрыло усыгъэу алъытэ-щтыгъэ произведениябэмэ яв-торхэр кычІигъэщыгъэх, ахэр Іорылотэжъ Іофэу щымытэу до-кументхэм, тхыгъэу щылэхэм алъыплъэзэ, зытетым тетэу

ыгъэунэфыгъэх. Ащ кыкІэуи а авторхэм япхыгъэ кьэлэ-тэрэи кыгъотыгъ — жэрыло усэхэу автор гъэнэфагъэхэр зилэхэр.

Шъхьэлэхъо Абу ышлагъэхэм анахъ кьахэщырэр, Цэй Ибра-хымэ зэрэпэсыгъэу, хъуау, игъэкІотыгъэу талантэу хэлъы-гъэм епэсыгъэу лъэпкъ литера-турэм кызырэхигъэуцожыгъэр ары. Ащ ехылагъэу Шъхьэла-

хъом бэ тхылъым щитхырэр, тхакІом итхылъ цыкІоу кыда-гъэкІыгъагъэм дэтхэри, ихъар-зынэщ кыыхигъотэжыгъэхэри ащ кыхеубытэх. Ытхыгъэ на-хышІухэр дэтэу Цэйим итхылъи кыыхиутыгъ. **Ибрахимэ ита-лантрэ ыцІэрэ лъэпкъым езы-гъэгъотыжыгъэр Шъхьэлэхъо Абу, ар мызэу-мытІоу кІэбгъэтхыныр тэфэ, сыда плэмэ Іофэу дишлагъэр зэрэ-бэм пэе закъоп: ежъ ышъхъэ-кІэ сыд кьехъулэщтми те-мыщыныхъэу, кІочІэ зэфэ-**

фымкІэ амалышхо зэрэлэклэ-лър ары Шъхьэлэхъо Абу гъэ-хъагъэу ышІыгъэхэр езыгъэшІы-гъэр. Шъхьэлэхъо Абу жэбзэ дахэ Іулъ, зэ едэлурэм шыгъу-пшэжырэр. ШІэныгъэлэжъ Іо-фэу ышІэрэми ар кыыхэщы. Арэу дахэу гуцылэрэм литера-турнэ, художественнэу гъэпсы-гъэ произведенийхэр ытхын-хэ фаеба? — джырэ нэс ащ фэдэ етхымы ашлагъэп тхылъ-еджэхэм, ау а Іофым зэрэ-пылър Шъхьэлэхъом кыушы-хъатыжыгъ: рассказхэр, гукъэ-кІыжъхэр (ежъ ахэм «Іотэжъ» афиусыгъ) кыыхиутхэу ыублагъ, тхылъ шъхъаф шыгъэхэу «**Лы-хъужъ машу**» (1998-рэ илэс) ыцІэу кыдигъэкІыгъ: мыщ адыгэ кьэбарым тыхыгъэу тхы-гъэхэри ахэтых («**Тхыдэ кІэкл-хэр**»), адыгэ тарихыр алъа-псэу, щылэгъэ шъыпкъэхэу хъу-гъэ-шлагъэхэр, персонажхэр кьа-хэщэу, ежъ «кыуугупшысыгъэ» фэдэу, ау узэрягуцэфэщтми кІэ хъуагъэхэм атыхыгъэу «гукъэ-кІыжъэу» зэритхыгъэхэр кьа-хэщэу. Сыдэу щытми, Шъхьэ-лэхъо Абу ытхыгъэ художест-веннэ произведенийхэр щылэх, чІыплэ гъэнэфагы тилитературэ щаубыты.

Непэ Шъхьэлэхъо Абу зэ-лэшэрэ цыф еджагъ, цыф гъэсагъ, шІэныгъэм ылъэныкы-кІэ Іофшлагъэу ытхыгъэхэм адыгэ художественнэ псалъэр чыжъэу зэрэдэклэагъэр кьа-гъэлабъо.

ЩЭШІЭ Шамсэт.
Филологие шІэныгъэхэмкІэ доктор, Адыгэ Республи-кэм ишІэныгъэлэжъ гъэ-шІуагъ.

АБУ ИОФШІЭГЪУХЭМ ЯГУЦЫІЭ ФАБЭХЭР

ШІэныгъэлэжъ, кІэлэегъадж

Шъхьэлэхъо Абу адыгэ лъэпкъым икІэн бай къэзыгугоижы-гъэхэм, зэзыгъэфагъэхэм, кыдэзыгъэкІыгъэхэм зэу ащыщ. ЗыфасІорэ баиныгъэр адыгэ жэрыло усэ хъарзынэхэр ары. МакІэп Абу тхыдэлэуатэу зылуагъэр, зирепертуар кытыжыгъэр. Джащ дакІоу, ахэм кьалотэжъэу ежъ кытыжыгъыгъи, нэмыкІхэм кьаугъоигъэу институтым иархив ифольклорнэ фонд хэлъхэри зэригъафэу, кыыхиутхэу ишэн. Анахъэу зигугъу пІшын фаехэм ащыщ «МыкІосэрэ жъуагъохэр» зыфилорэ сборникыр. Мыщ адыгэ оредыжъхэр, ахэм яхыплэгъэ кьэбархэмрэ комментари-хэмрэ кыдигъэхъагъэх.

Абу апэдэдэ кІэлэегъадж. ЕжыркІэ мэхъанэшхо яІ адыгэ жэрыло усэхэр кІэлэеджакІохэм, студентхэм, кІэлэегъаджэхэм кызырафалотэщтым. Джащ кыыхэкІэу «**Адыгэ фольклор**» ылоу (апэрэ тхы-лър) Ростов 1977-рэ илэ-сым кышы-дегъэкІы. Ар Іэпылэгъу тхылъ. КІэлэ-егъэджэ ин-ститутым иадыгэ отде-ление исту-дентхэм апай.

Ежъ Абуи адыгэ фоль-клорым икурс кІэлэ-егъэджэ ин-ститутым щаригъэхъы-щтыгъ а лъэхъаным. Студентхэм Іэпылэгъу афэхъумэ шІоигъоу ары зигугъу кьэтшырэ Іофшлагъэр зыкІитхыгъагъэр. Мы тхылъыр теорием ылъэныкыкІи, фактическэ материалым икъэтынкІи авторым мыдэу ыгъэпсыгъ.

Абу адыгэ жэрыло усэхэр шІу зэригъэлъэгъуэгъэмэ сэри сашыщ. Сыригъэджагъ. Зилэшъэтет отделым Іоф щысІагъ. Непэ сыготэу сыдэлажъэ. Ащ пай сэ разэ сэхъу. Абу кы-зыхъугъэ мафэм пае сыфэгъушІо. ШІурэ дахэрэ афэшъаф ыпэ кымыкІэу джыри бэрэ псэунэу фэсэлэ.

ЦУЕКЪО Нэфсэт.

ЫгукІэ кыыхихыгъэм фэшъыпкъ

Зисэнэхъат фэшъыпкъэу, зы-гъэлапІэу, зилофшІэн шІу зы-лэгъурэм кыдэхъурэр бэ. Адыгэмэ «насыпыр цыфым ежъ ылэшъхытІукІэ кьелэжы» зэра-лорэр зищылэныгъэ гъогукІэ кьэ-зыгъэшъыпкъэжырэмэ Шъхьэ-лэхъо Абу ащыщ. Абу шлагъэу илэм ибагъэ, ибаигъэ зы зэфэ-хъысыжъ гунапкъэ горэм уре-щалІэми, ащ уасэу илэр кьэзылэтырэр зыпыл Іоф пстэ-ури лъэпкъ гупшы-сэм епхыгъэу, ащ кыпкырыкІэу зэ-рэщытыр ары.

Абу иапэрэ лъэ-бэкъухэр кІэлэегъэ-джэн Іофым щидзы-гъэх. ПІуныгъэ-гъэ-сэныгъэ гъогу мы-псынклэм агукІэ ты-ригъэгъушхъу илэ-сыпшІ пчъа-гъэм кІэлэегъаджэ хъушхэр ригъэджа-гъэх, ахэм яшІэ-ныгъэ зэрэхэгъэ-хъошт, ягушъхьэлэжыгъэ зэра-гъэбаишт методическэ Іэпылэ-гъухэм, учебникхэм язэхэгъэ-уцонкІэ Іофышхо ышлагъ.

Егъэджэн сэнэхъатым Абу шІэныгъэлэжъ гъогум тырицагъ. Научнэ лъапсэмэ атетэу екІуа-лэзэ, адыгэ литературэм ихэ-хъоныгъэ лъэоянэхэр ыгъэунэ-фыгъэх, кыыкІугъэ гъогур, ащ

игъэпсыкІэ, инэшанэхэр кызы-лузыхырэ теоретическэ зэфэ-хъысыжъ куухэр ришІылагъэх. Адыгэ литературэм инепэрэ мафэ игъунапкъэхэм кьащымыуцоу, лъэпкъым идуховнэ шылакІэ ижыкІэ кыщегъэжыагъэу, непэ кыынэсыжъэу гъогу кызыпи-чыгъэм изэгъэшІэн фэгъэхыгъэ ушэтынхэр осэшхо зилэ Іофшла-гъэх, литературэм имызакоу адыгэ лъэпкъым ихышъэ изэгъэ-шІэнкІи ахэр гъозэ инэу щытых.

Абу игушъхъэ кІуачІэ нахъ кызыщынафэагъэр адыгэ лите-ратурэм изэхэфын, изэгъэшІэн арым, ащ дакІоу 1994-рэ илэ-сым кышыублагъэу акъыл чан зилэ, узІэпызыщэрэ жэбзэ да-хэкІэ зигупшысэ кызылэтыкІырэ тхэкІошхоу зыкыгъэлъэгъуагъ. Ар кьаушыхъатэу щытых «**Псэ закъу**», «**Лыхъужъ машу**», «**Гум хэлъ мастэр**», «**Мастэм илгъагъо Іуданэм игъогу**» ылуи зэджэгъэхэ тхылъэу илэс зэ-кІэлыкІохэм кыдигъэкІыгъэхэр. Илэс 65-рэм кьехъоу адыгэ литературэм Іоф зэрэ-дишлагъэм кыпкырыкІэу Абу Іэклэлъ хъугъэ художественнэ Іэпэлэсэныгъэр нэрылэгъу кыт-фэзышІырэ тхылъых мыхэр. Кьадэхъэгъэ тхыдэхэм, Іотэжъ-хэм кырагъэлъэгъуыкІырэр ады-гэм итарихъ, идуховнэ шылакІ. ТиныбжыкІэхэр лъэпкъ шІэ-жыыр, лъэпкъ зэхашІэр ялэхэу пІугъэнхэм иджэмэкъэ лъэш ахэм кьахэлукІы, гукІэгъу иным, псэемыблэжыныгъэм, цыфыгъэ дэхагъэм уафаны.

Кыыхэгъэщыгъэн фае, непэ кызынэсыгъэм зэпимыгъэу, пшъыр ымышІэу, ышлагъэр шІо-мэкІэ зэпытэу, шІэгъэн фаеу щылэм игумэкІ зыдилыгъэу Абу Іоф ешІэ. Лъэпкъ шъхъафит-ныгъэ банэм изэхэщэкІошхоу, адыгэ лъэпкъ 12-р зыхэхъэрэ (конфедеративнэ) адыгэ кьэра-лыгъо зэхэзыщэгъэгъэ, тианэрэ адыгэ кьэралыгъо быракъ зы-гъэпсыгъэ Занэкъо Сэфэрбый ехыплэгъэ тхыдэ ытхын иму-рад. Джыдэдэм романым Іоф дешІэ, икьоджэ гупсэу Очэ-пщыце ихышъэ кызыщырило-тыкІырэ тхылъэу ар щытышт. ТпэкІэлыгъэр зэгъэшІэгъэным изы кІочІэ кьэкІопІэшхоу ылы-тэзэ, жэрыло усэхэр мыщ дэ-жыым Іэубытыплэу ащ ешІых. Сыда плэмэ фольклорыр Абу жэрыло творчеством ипрои-зведение кьодыеу ылъытэрэп. Адыгэ лъэпкъым итарихъ изэ-гъэшІэнкІэ ащ мэхъанэшхо илэу, титарихъ «изы шьолър нэ-фэу хэуцоу» еплъы.

Джащ фэдэ гухэлъ дахэхэр зыдилыгъэхэу, непэ Абу ыпэкІэ лъэкІуатэ. «**Цыфыр щызыгъа-лэрэр гугъэ**, — еІо ащ. — **Гугъэм укІэхъан плэкІыштэп, ау укІэхъаным плэкІ епхы-лэ зэпытэу ущытын фае**». Абу а игугъэ ІэшІухэм акІэхъан, адэзыгъэштэн псауныгъэ пытэ илэнэу, шІоу щІыр кыдэхъоу, иунагорэ игупсэхэмрэ яхъыррэ ягушІуагорэ гур кьэзылэтырэ зыгъэчыфэ кІочІэ кьэкІуаплэу илэхэу, гъэмин гъашІэ рихы-нэу фэтэлэ.

ШЪХЬЭЛЭХЪО Дарико.

нефэрыло-зафэм илоф зиушъом-бгъу, дунаим ищтыхъу лъакъо кыклякы кыщеклоклыгъ. Сурэт къэгъэлэгъонми, блэгъа факломи эклэлыкхэху тильэп-къэгъухэр зэрыс къэралыгъо-хэм сачылагъ. Адыгэ хасэхэм сызэрэагъэблагъу апэрэ упчлэхэм ащыщыгъ — Абу сыда икьэбары? Ащ лыпытэу зэхэадажэщтыгъэх, еж ахэхьагъэм ычылпэу, Шхьэлахъом игугъу шуклэ нэмысыгъу чыплэ къэгъотыгъо. Къали чылысиздахэрэр эклэ фызэхэадажэщтыгъ. Згъэшагъоу езгъажы сесэжыгъагъ, лышлум илоф шуклэ дунаир кызырикху-хэрэм.

2011-рэ илээсым Стамбул къалэ сиунэе сурэтхэм якъэгъэлэгъон шысыухыгъэхагъ, къалэу Бурсэ сызырагъэблагъэм а лоф дэдэм пай. Чэ-

щыгу хъазыр хъугъагъэ хэсашъхэм тызынэсым. Адыгэ купышхоу зэрэугоигъэм игушыла-клэки, ишэнкли къахэщэу, Абу гум кыгъэклэу лы ахэтыгъ. Лы тлурис хъазырэу зиакъл чаным гушылапэр ылыгъыгъ. Сэхьутэмэ зэрэащыщыри, илээс пчъагъэрэ Бурсэ ихасэ зэрит-хьамэтагъэри гушылаклэ кыгъэ-нэфагъ. Ычылплэ ыпхъоу Сэхьутэ Филиз зэрэадажыгъэри шымыгъупшэу кылыуагъ. Ар хъугъэ къодыеу сурэт тхыгъу пшэщэ ныхъыклэ еж фэдэу игъусэу кытхэхъажыгъ. Яти лугушлуклэу кысылуагъ, Тыр-куем ипремьер-министрэу Эрдоган хадзыжынымклэ ипшэ-шэу хэсашъхэм итхьамэтэ лохэр зэрэзерифэхэрэр. Филиз дахэм ятэ апэрэ упчлэу илагъэр Шхьэлэхъо Абу икьэбар.

Сигопэшхоу сэри синьбджэ-

фэр лышхор ары. Къысэупчы Бэрзэджыр.

— Хэтэ Шхьэлэхъо Абу?

— Доктор, философ, гъэ-сэгъэшху, цыфышлэу, — сэлэ.

— Хъау къэпшлагъэп!

— О нахъ дэгъоу ошлэмэ къало ащыгъум.

— Шхьэлэхъо Абу адыгэ къодып, адыгэм ынап, — ело.

Адыгэ цыпэ хэт зыхъуклэ Абу егъэбагъо, шлэ зыгорэм кыыздэхъуклэ сидрэ хэгъэгу исми, еж кыдэхъугъу ылытэу мэгъушлэ, блэклыгъэ зэман-хэм агъэхъагъэхэми ащэгъушлэ-кы. Уцуи тлыси имылэу лъэпкъ лофым шлэныгъэлэжышхор фэлэжыгъ, икьэлэми иакъыли къулаеу ыгъэлорышлэхэзэ. Зэрилуа-гъэм темыклэу лофышхор зы-фигъэуцужыгъэх, къин кы-фэхъугъэми, шхьэуэ, гуз ахи-хыгъэми, лэсэ-ласэу ыгъэцэкла-гъэх. Кавказ къушъхъэ папцлэ-хэм адэклогъ, дунаим тиз хъугъэ. Адыгэ лъэпкъым ынап, ыгу, ыпс Шхьэлэхъо Абу.

Шхьэлэхъо Абу клэлэгъэ-джэ лэпэлэсэу, шлэныгъэлэ-жышхоу, тхэкло чъэпхыгъэу, общественнэ лофшлэкло инэу зэрэщытым, ахэмклэ щытхуш-хохэри кызырилэжыгъэхэм шымыгуагъэ къэгъотыгъоен фай. Ау джыри игугъу къэсшлэ сшлэигъу.

Республиканскэ общественнэ организациеу «Адыгэ Хасэм» зэриклэщэклуагъэм, ащ илээ-сыбэрэ зэритхьамэтагъэм, Адыгэ дунэе Ассоциациеми а лэнатлэр зэрэцигъэцэклагъэм (1993 — 1996).

Шхьэлэхъо Абу Теуцожь районым, Мыекьопэ къэлэ советхэм январонэ депутатыгъ. Конституционнэ комисион хэ-тыгъ. Шхьэлахъом кыфагъэ-шъошагъэх Адыгеим иапшэрэ медалэу «Адыгеим и Щыт-хъуэхъ» зыфилорэ, Адыгэ Республикэм икьэралыгъо пре-мие. Адыгэ (черкес) дунэе академием иакадемик, Уры-сые Федерацием, Адыгэ Рес-публикэм язаслуженнэ лофы-шлэшху.

1995-рэ илээсым кыщегъэ-жагъэу Урысыем итхаклохэм я Союз хэт. Ащ икьэбар кы-щиухырэп Абу. Игъэхъагъэхэр джыри лъэклуатэх. Цыф гъэ-сэгъэшхо цыфышлэу, хьалэ-лым ригъэдажэгъэхэр, ыгъэсагъэ-хэр цэгъушлукых. Ыцлэ кызы-ралоклэ ахэри зэхэадажэ.

Ыныбжэ илээс 85-рэ зы-щыхъурэ мафэу, мэлылфэгум и 19-м, адыгэ лъэпкъым ыкьо класэу, игупсэу Шхьэлэхъо Абубэчир Адышэс ыкьом си-гуапэу сыфэгъушлэ. Ткъош лъа-плэу Абу! Лъэпкъым зыцлэ рилоу, анахъ ыкьо чъэпхыгъэ-хэм ясатыр ухигъэуцагъэш, бэрэ уижъау тычлэтынэу Тхьэм сыпфельэу. Тыдэ щылэ ады-ги кыпфэразэш, лъытэныгъэ-шхьэклафэ кыуахыш, Абу, унасыпышлэу.

Зы лышлэу илахъ кьэхъоу кылыжыгъэш, лымэ ялые Шхьэлэхъо Абу, ллэшлэгъум кьэхъу дахэу кыгъэшлэнэу джыри Тхьэм сыпфельэу.

КЪАТ Теуцожь.
Урысыем
илэпкъ сурэтышлэ.

Адыгэ лъэпкъым ынап

Шуклэ цыфым ыгу уихъа-ныш, зэлыуубытыныр Тхьэ лоф нахъклэ, фэе-фэмые лофэл. Нахъ лофыж цыф жъугъэхэм, лъэпкъым агу уихъаныш, укы-нэжыныр. Шлушлэныр хылыз, къынышхо уегъэлэгъу.

«Шлушлэныр ыпсэу, лофыгъо-шохэр зыфэзыгъэуцужырэр ары гъэхъэгъэхохэр зышлэ-рэр, цыфхэм агу кыинэжы-рэр», — ижэдэкых кыгъэшла-гъэм шлум фэлэжэрэ Шхьэ-лэхъо Абу.

Абу зыплэклэ жэм диз мэхъу, Шхьэлахъори, Адышэс ыкьори пымытхэми. Хъарыфи-щым къалуатэ зилэужыгъори, зыщыщыри, идунэететыкли, кы-дэхъугъэри, кыдэмыхъугъэри. Ахэр къэппчыныр зы гъэзет нэклэбгъоклэ мэкляло, тхылъ пчъагъэ ищыклагъ. Ахэм ся-гупшысэзэ Абу апэ сызщылу-клэгагъэхэр, ишэн-гъэлсыклэ, адыгэмэ зэралоу, «ишыгъэху-шаклэ» сыгу къэкыжыгъэх...

1964-рэ илээс. Сиклэлэгъа-джэу Стлашъу Байзэт Мые-кьуапэ сыкышагъ. Сисурэт-хэри кызэклоцисыгъэщыхъэхи кыыздысигъэштагъэх. Шлэныгъэм лоф зыщыдашлэрэ институтым идиректор икабинет занклэу сы-ришагъ. Лы тегъэпсыхъэгъэ нэзэжъушъо зэлэклэпэу Аульэ Малыч сурэтхэр ригъэлэгъу-гъэх, ыужы икыгъэп гушылэ дэгъу къапелъхъафэ. Зы лы шхьэпырэгъэ нэмытыр, узлэ-пищэу жэбзэ дахэ кылулэу, пэтхыщэшъо эклужырэ фэ-сакъыпэу псалэу унэм иты-гъэх.

— Ольэгъуа, Малыч, тиа-дыгэ хатэхэм узфэе къэгъагъэр кызыэрадаклэрэр, — зыфэ-щылэрэп пэтхыщэ эклужыым.

— Къэгъагъэхэм псы аклэмы-клэмэ гъуштых, — кыпедзэ-жы нэхшо шхъац лужъум.

Ыужым сшлэжыгъагъэх, тхьа-гъэпцышъо эклужырэ Хьэдэ-гъэлэ Аскэр арыгъэ. Псыклэ-клэныр зикласэр Шхьэлэхъо Абуыгъ. Ауштэу лы шлэгъуищыр ныбджэгъу кысфишлыгъагъэх сикъоджэгъоу, сиклэлэгъагъэу, цыф хьалэлэу Стлашъум. А чыплэм цытыублагъ Шхьэла-хъом ишэн зэтефэн зытыри-гошагъэхэм ащыщ сыхъуным.

Сщымыгъупшэжыныр джы-ри зы кьэбар. 1978-рэ илээс.

Ныхъыклэ хэшыпыкыгъэ купэу тыхэку цаугъоигъэхэу зыплъы-хъакло Сириемрэ Иорданием-рэ клоштхэм сэри сахэфагъ. Дэгъоу къэсэшлэжы ар зыху-гъагъэр, чъэпыогъум и 9-р ары. Апэу Шам тыбыыгъ. Краснодар ипрофсоюзклэ Шхьэлэхъо Абурэ Цыкы Муратрэ къэ-быбыгъэхэу Дамаскэ иадыгэ хасэ тызыщызэлэклэм дунаир тфырикхужыгъэп. Абу гушыла-ныр кызынэсым, лы горэм цыдэу кызызепиутыгъ. Гу лы-мытагъэу зызешым, нахъы-жэу кызызепиутыжыгъ. Ящэ-нэрэу, ардэдэм кызыпедзэ-жыым, тлон тымышлэу тызэ-

тенагъ. Плъыжыбзэу Шхьэ-лахъор кызэклигъэнагъэми шъырытэу дыс гушылэхэм ари-гъэгъэзэжыгъ.

— Лы гушылапэр сыздэ-щыт чыплэр ары. Кыпшымы-шлэжэу сэ къаслорэм нахъ хъарзынэ ужэ кыдэмыклымэ мыхъунэу щытмэ кьэблагы кьэпсалэ, уухымэ сэ силоф пысыдзэжыын!

Абу лэсэ цыклоу кысшлэ-шыщтыгъэр шыблэу кызы-клэклыгъ, гъум-тлымырэм ыжэ псы дигъэхъагъ. Ащ апэу кыщызгурылуагъ илахъ зэры-уимыгъэшхыщтым. Къызэгъу-щылахэм, «сауж шъукуиуцуи Кавказым шъуздэсцэжыщт» ыломэ, хъазырыгъэх фагъэ-цэклэнэу къеклолэгъагъэхэм, джарэу ижабзэ чаныгъ.

Ауштэу шлоу щылэр еккызэ

АБУ ИОФШІЭГЪУХЭМ ЯГУЩЫІЭ ФАБЭХЭР

Гупшысэл

Адыгэ литературэм, литературоведением, лъэпкъ тарихым Шхъэлэхэо Абу итворчествэ чыплэ гъэнэфагъэ щаубыты. Абу илэс тлоклиплырэ тфырэ зыщыхуэрэм шэныгъэлэжъэу, лъэпкъыпсэу, гупшысэлэу, лъэхъаным ищыклэгъэ тхаклоу кытхэт. Ащ итворчествэ ехылапгъэу шэныгъэлэжъэхэм, зышлэрэ цыфхэм маклэп фатхыгъэр, ау зэкълэми кыхагъэщырэр иоф фэшъыпкъэу, лъэпкъым паемэ псэе-мылбэжъэу икъарыу кызырэхъэу зэрэлажъэрэр ары.

Цыфыр зыплъ лэфым фэшъыпкъэ зыхуэклэ ащ фишлэрэр шомэклэ зэпыт, ар ренэу мэлъыхъо, зылымылэсыгъэ лъэныкъомэ агъэгумэклы. Тинахыжъэхэм къашлэжын фае тилиратурэ чыплэшхо щызыубытырэ тхаклоу, драматургэу Цэй Ибрахимэ охтэ гъэнэфагъэхэм рашыллэгъэгъэ «заор». Цейм пае Абу пшэдэклэжъэ рагъэхъэуи хъугъэ, иофшлэлэхэри зэблихуэхуэ кыхэкълэжъэ, ау ежъ щылэныгъэ шапхъэу илэр ыукъуагъэл, зэрэфэлэкълэу Цэй Ибрахимэ итхыгъэхэр кыгъэгъуагъэх, папкэ пчъагъэ хъухъэу институтым иархив къагъэбаигъ, нэужым тхылъ псау хъоу «Хэшыпыкыгъэхэр» цъу зыфишлыгъэ иофшлагъэри кыи-хуитыгъ.

Илэпкъ фэусагъэхэу, зигугъу амышыжыщыгъэхэу зы-нэмысыгъэ кыгъэнагъэл, ахэр публицистхэу Хъаткъоко Долэтчэрий, Хъаджэмыкыо Хъымыш, Султланэ Долэтчэрий, Шлупако Ислъам, Ахъматыкыо Юр. Меркицкэ Рэщидэ иофшлагъэхэри зэхигъэежъхы, зэхэф-зэфэхъысыжъхэр фишлыхи гъэзетым статья кызырега-

хъэм, икъоджэгъухэми илахылы-хэми ащ фэдиз лэжыгъэ кыгъэнагъэми ашлэщыгъэл.

— Апэрэу адыгэ жэрыло ли-тературэм иофыгъо кылэти, «жэрыло творчествэм иусаклу» зыфилорэ цлэм научнэ лъапсэ шэныгъэлэжъэу Шхъэлэхэо Абу фишыгъ. Ащ ишыхъатэу тилиратурэ непэ кыххэуцагъэх Шэрэлыкыо Мыхъамэт, Осман Нэшъу, Лылыхъу Нэшъу, Тыгъужъ Хъурыхъу, Сэлэчэрые Дэгур (Едыдж Мыхъамэт), Цэй Тэтэршъау, Джэнчэтэ Къуй-нэшъу, Тыу Шарабыкыу, Аб-рэдъ Юсыф, Дзыбэ Щэмэ-джыкыу, Анцокыо Хъаджбэч, Хъамакыкыо Хъаплыт (Бэчий Хъусен), Тыгъужъ Шъэоклас ыкли нэмыклэхэри.

«Лъэпкъ литературэм ита-рихъ икыоу тхыгъэ хъуштэп зэкълэ адыгэ тхаклохэу яныдэ-лъфыбзэкълэ тхэн амал ямыла-гъэми, зиакыларэ зигупшысэрэ лъэпкъ зэхашлэр кызыхъэу, лъэпкъыр зыгъэгумэклырэ те-мэр пхырызыщыгъэхэм ятвор-чествэ тытемыгушылэмэ», — ело Абу ыкли ар кыгъэшъыпкъэ-жъэу нэмыкл хэгъэгумэ ащып-сэурэ адыгэ тхаклохэм ятвор-чествэкълэ ушэтынхэр ышлыгъэх.

Бэрэ ылоу зэхэпхышт Шхъэ-лахэо Абу: «**Шлагъэм нахымышлагъэр нахыб, шлэгъэн фаем шъудэмышъыхъах**». Тэри ащ тырегъасэ. Арышъ, шлэгъэн фаем ыпэкълэ шылэм фырикъун псауныгъэ Тхъэм кыритынуэу, зыпэ ит лъэпкъым игумэклар маклэхэу, зегурылоныгъэм щы-мыклэу, бэрэ лъэпкъ лыхъу-жъэу тапэ итынэу Шхъэлэхэо Абу тыфэлъало.

АГЪЫРЖЪАНЭКЪО
Симхан.

Цыфыгъэр ишапхъ

Абу цыфыгъэм, лыгъэм, зэфэгъэм, шыпкъагъэм яшапхъ. Мыхэм альапсэ кызыщэжъэгъэ къуаджэу Очэпщые сэри сыкы-щыхуэжъэш, лъэшэу сигуапэ ыкли сырэгущо. Наукэм сы-хэхъанымкли ары клэщакло сфэхуэгъэр ыкли сыфэзыгъэ-чэфыгъэр. Джы илэс 15 хъу-гъэу сыготэу, сиупчлэжъэгъоу, сищысэтэхыплэу шэныгъэлэжъэ институтым иоф щыдэсэлэ. Абу игъэхъагъэхэр зэкълэми ашлэх, мызэу-мытлоуи къатхыгъэх ыкли къалотагъэх.

Гъэшлэ гъогоу кыкыгъэр зэрэпсау илэпкъ фишлэ-жъагъ. Илэжыгыи гъэбэжъу мафэ кыкыклэуагъ. Мыхэр гушылэ къодыехэп. Къэзыгъэ-шъыпкъэжъырэ шлагъэхэмклэ, тхыгъэхэмклэ ахэр гъэбаигъэх. Адыгэ лъэпкъым ищылакълэ — ыбзэ, ихъышъэ, ифольклор, илитературэ — зэкълэ илэныкыо

пстэумэ илахышлу ахилъхъагъ. Общественнэ иофшлэныри хэушъхъафыкыгъэ лъэныкыу, ащи чыплэ ин бгъэшлагъо икыу-нэу Абу ищылакълэ щеубыты. Ащ уехъопсэнэу, щысэ теп-хынэу иофшлэклошху. Непэ кызынэсыгъэми институт хъар-зынэщым члэсэу иоф щышлэу бэрэ плээгъушт. Ежъ Абу «щытхуэлаерэ убыкларэ» зэфэдэ ело. Абу зафэ, тынч, илорэ ишлэрэ зетэфэжъых, шэ-нышлу, губзыгъ, адыгэ жэбзэ къэбзэ дахэ лул, уедэлэ зэпы-тыгъэкли уезэщырэп.

Шылэныгъэм цыфышлу ушылу-клэмэ уехъуапсэ, фэдэ ухъу пшлоигъу, ар кыбдэхъуным пае ор-орэу иоф зыдэошлэжъы. Джащ фэд Абу. Сыдыгъоклы лъэпкъ е цыф зэхэдэ ышырэп — непэ кьеолэгъэ цыфым упчлэ-жъэгъу фэхъуным, ишлуагъэ ригъэкыным, ищыклагъэми еушыным апыл. Ащклэ щысэшлху литературнэ шэны-гъэм илэс пчъагъэм ныбжыкы-лабэу фишлэчэфыгъэр. «Цыфыр сыдыгъуи цыфэу къэнэжын фае», — ело Абу, ежъыри ары кыгъэшлагъэм зэрыгъозагъэр ыкли зэрэпсэугъэр.

Афэрым, Абу! Тхъэм гъэшлэ кыхъэрэ псауныгъэ пытэрэ кыуеуых. Уитыгъэ фабэу, уичлыгу шъабэу, уиогу къар-гъоу, уинасып кыхъэу.

ДЕЛЭКЪО (НЭЮТЫЖЪ)
Римм.

Синаучнэ Іэшъхъэтетыгъ

Шхъэлэхэо Абу зэлъашлэрэ шэныгъэлэжъ. Апэрэу ащ нэуа-сэ сызыщыфэхуэгъэр Адыгэ къэралыгъо университетым илэпкъ факультет ары. Бэ тешлагъэми, непэ фэдэу къэсэ-шлэжы Абу лекция кытфеджэнэу кызытфагъаклом, ят-фэнэрэ курсым сисыгъ. Илек-цихэр гум лъылэсхэу, шхъэм кыинэжъхэу, гурылогъошлхуэ щытыгъэх. Мафэ горэм лек-ция кытфеджэнэу кызытфагъаклом, упчлэхэр зытет тхъапэ кыт-фигъэнагъ, «шъухаппы, зыгорэм шъугу кыгъэгъушынкли мэхъу» ылуагъ. Тхъапэр зэлэпытхызэ теджагъ ыкли зы упчлэ сыналэ тесыдзэгъагъ. А упчлэр сидип-лом иофшлагъэу, нэужым си-

диссертация итемэ шхъалэ хъугъэ. Ежъ Шхъэлэхэо Абу сілэшъхъэтэтэу къэсыушыхъа-тыжыгъ. Джауштэу непэ иофэу сызыпылым иапэрэ лъэбэкъу сигъэшлыгъ, шэныгъэлэжъ гъо-гум сытыришагъ. Илэс 17 хъу-гъэу иоф зэдэтэшлэ. Абу сэ зэрэсшлэрэр мыпшъыжъырэ лэжъэклошхоу, шыпкъэныгъэрэ гуклэгъурэ зыхэлъ цыфэу ары. Абу тиупчлэжъэгъу, типлъаплэ. Непэ имэфэкълэ мафэкълэ сыфэ-гушлэ, псауныгъэ пытэ илэу, ибын-унагъо, игупсэхэм адат-хъэу, иакылырэ икълэмыпэрэ джыри бэрэ-бэрэ лъэпкъым фишлэжъэхъэху фэсэлэ.

ЖАКІЗМЫКЪО Зарим.

Илэсыбэрэ кытхэтынэу тыфэлъало

Шхъэлэхэо Абу шэныгъэлэжъ анахъ цлэрылохэм ащыщ. Ащ иакып чан, игушылэ дахэ, итхыгъэ зэкълэжъхэр адыгэ лъэпкъым фегъэлажъэх. Шэныгъэм ылэныкыокълэ гъэп-сэф имылу, адыгэ макъэр зэкълэжъэу дунаим телукл зэ-пытыным зышъхамысыжъэу иоф дешлэ. Зэфэс инхэм, зэлуклэхэм къашишлэрэ псалъэхэр, лъэпкъым фэгумэкълэу кылохэрэр ащ ишыхъат. Ныбжыкыклэхэм ягушъхъабайныгъэ ихэгъэхъон, тэрэзэу плугъэнхэм, гъогу тэрэз тецэгъэн-хэм Абу ишыпкъэу апыл. Цыфыгъэ хэбзэ дахэ хэлъ, жэбзэ бай лул, цыф шъаб, хъалэл, луш, шхъэкълэфэшхо хэлъ, итворческэ кълучлэ из.

Имэфэкълэ мафэкълэ тыгу кыдделэу тыфэгущо. Псау-ныгъэ пытэ илэнуэ, илахылы гупсэхэм ягуклэгъурэ ягуфэ-багъэрэ кышъхъащытхэу, щытхъур зыщыбэ мэфэкълэм къафызэмыплэкълэу, ащ ышлэрэм тапэкълэ хигъахъоу, джыри илэсыбэрэ кыддэлажъэу кытхэтынэу тыфэлъало!

Бэзэшэныгъэм иотдел иофшлэхэр.

Лытэныгъэ зыфэсшырэ цыф

Шхъэлэхэо Абу. А цлэр адыгэ лъэпкъым епхыгъэ иофыгъо зэфэшъхъафхэм яп-хыгъэу бэрэ зэхэхы. Ыгуи, ыпси ащыщ илэпкъ шлу елэгу, фэлажъэ, ихахорэ идахэрэ ихъопсаплэх.

Абу зэ пшлэнэу хъугъэ-мэ, уинэлуасэмэ, псынклэу ащыгъупшэжъырэ цыфмэ ащыщэп. Сэ ащ сыригъэ-джэнэуи, непэрэ мафэхэ-ми сьдэлэжъэнэу синасып кыыхыгъ. Ахэм акылу хъоу сызэрэрыгушхорэр сикъо-джэгъоу зэрэщытыр ары. Иоклэ-шыклэхэм, ицыф гъэпсыклэ бэрэ сыгупшысэу кыыхэкышъ, сымыгъэшлэгъон слэклэрып Абу хэлъ гуклэ-гъу иным, шхъэкълэфагъэм, шэныгъэ куум, лъэпкъ гу-мэкълэ зэхашлэм афэдиз зы нэбгырэм, зы цыф кызыэ-рыклом хэлъынхэ зэрилэ-кырым. Хэтрэ цыфыи игугу дэйклэ аригъэшлыштэп, цы-фым хэуконыгъэ горэ ышы-гъэу е зеклоклэ дэй горэ кыххэфагъэу Абу ыпашъ-хъэ шытегушылэхэ хъумэ, иухъумакоу мэуц. «Ащ фэ-дэ кыххэфагъэми, мыщ фэдэ дахэу ылуагъэм, хъуп-хъагъэу ышлагъэм уимыгъэ-рзэн ылэклыштэп, хэмы-укъорэ щылэп, а зыр лэпэ-ещэкълэ пшынэу щытэп» ылонышъ, гуфалпэу узэмып-лыгъэм, мэхъанэ зэмы-тыгъэ лъэныкъом игугу кыишынышъ, фэшъхъаф шыпкъэу зигугу ашырэр уапашъхэ кыригъэгъуошт. Ау ащ кыкылырэп Абу хэ-уконыгъэхэми, пхэндъ зе-кълэуагъэхэми нэм кыкли-мыдзэхэ фэдэу ябгъуклоу; дахэу кыбгуригъалозэ, уихэ-уконыгъэ ор-орэу гу лы-уигъэтэшт, угуклэ узэмы-зэгъыжъэу, губж зыфэп-шыжъэу, зыкыуигъэшлэжъэу гупшысабэ уигъэшлышт. Цыфхэр зэригъэкълунхэмклэ, ашлэрэм, алэжъырэп кли-гъэгущлунхэш, неущрэ ма-фэм фишлэблынхэмклэ Абу клочлэ ин хэлъ.

Тэ, ныбжыкыклэхэм, ар щысэтэхыплэ дахэу, цыхъэ-шлэгъу-упчлэжъэгъоу тил. Сэ сшъхэкълэ анахъ силлаплэ хъугъэ клэлэгъаджэхэм Абу ащыщ, лытэныгъэ зыфэс-шырэ цыф. Ащ бэкълэ ишлуа-гъэу щыт синыдэлъфыбзэ, силэпкъ япэсыгъэ шлулэ-гъуныгъэр, гумэклар афы-силэу сылэжъэнэу сызэрэ-пылыр. Сищылэныгъэ чы-плэу щыуубытыгъэм пае, Абу, опсэу. Уипсауныгъэ пытэу, гур гушлуагъомрэ тхъагъомрэ зэлъалыгъэу, гъэшлэ кыхъэ дахэ къэбгъэ-шлэнэу сыпфэлъало.

ШЭУДЖЭН (НЭХЭЕ)
Тэмар.

«Нэбгырэ пэпчъ зэхишлэн фæе»...

Мэлыльфэгум и 21-м чыплэ зыгъэорышлэжыным и Мафэ хагъэунафыкыгъ. Мэфэкым ипэгъоклэу АР-м чыплэ зыгъэорышлэжыны кыулыкхуэхэм адэлэжьэгъэ-нымклэ и Комитет итхьаматэу Кладэклогэ Руслъан гу-щылэгъу тыфэхъугъ. Муниципалитетхэм ялофшлэн шлуагъэ кытыным фэшл еклолаккы кыфагъотырым, юфыгъоу зэшлуахыхэрэм, гъэхъагъэу ялэхэм ащ тащи-гъэгъозагъ.

Къуаджэхэм, къутыркхэм, къалэхэм ащыпсэурэ цыфхэм чыплэ зыгъэорышлэжыны кыулыкхуэхэр нахъ апэблагъэх. Комитетым ипашэ кызырэтшлуагъэмклэ, къоджэ псэуплэхэм ащыпсэу-хэрэм яфэлэ-фашлэхэр шапхъэу цылэхэм адиштэу зэшлохыгъэнхэм аналэ тет, муниципалитетхэм япашэхэр ягъусэхэу гумэ-кыгъоу къэуцухэрэр дагъэзыжыкх. Псэуплэхэм социальнэ-экономикэ хэхъоныгъэхэр ягъэ-шыгъэнхэм, ахэр нахъ зетегъэ-псыхъагъэ хъунхэм япхыгъэ зигъо юфыгъохэр зэшлуахыкх.

— Чыплэ зыгъэорышлэжыным икыулыкхуэхэм аштэрэ шэпхъэ-хэбзэ актхэр хэбзэгъэу-цугъэхэм зерадиштэхэрэр тикомитет еуплэкху, уасэ афе-шы. Джащ фэдэу муниципальнэ гъэпсыклэ зилэ псэуплэхэм ябюджетклэ планыр зэрагъэца-клэрэм ехыплэгъэ лыпллэнри зэхэтцагъ, — ело Руслъан. — Хэбзэгъэуцугъэхэм зэхъоклы-ныгъэ афэхъугъэмэ, ахэр цы-лэныгъэм зэрэпхыращыхэрэр зэтэгъэлэгъу, упчлэжыгъу та-фэху. Зэфэхъысыжыкхэр тэш-лэхыкх республикэм и Правительствэ юфым изы-тет цытэгъэгъуазэ.

Джащ фэдэу программэ гъэ-нэфагъэм кыдыхэлъытагъэу муниципалитетхэм лъэныкыо зэфэшхъафхэм юф ащызышлэ-хэрэм республикэм ит апшъэрэ еджаплэхэм яшлэныгъэхэм ащахагъахы. Щылэныгъэм клэу кызыдыхыхэрэм ялытыгъэу зэреджэшт лъэныкыохэр пэ-шорыгъэшхуэ кыхахыкх. Къэ-ралыгъо ыкли муниципальнэ заказхэм юф адэшлэгъэным, лъэпкъ ыкли дин зэфэшхъаф-хэм язэфыщытыклэхэм япхы-гъэ кыныгъохэм ыкли нэмыккхэм афэгъэхыгъэ шлэныгъэхэр муниципальнэ кыулыкхушлэхэм зэрагъэгъотыкх. Цыфхэм яфэлэ-фашлэхэр нахъ псынклэу гъэц-клэгъэнхэм фэшл джы элект-роннэ шыклэр нахъ зэрагъэ-федэрэм елытыгъэу ащ фы-рагъаджэхэрэм япчъагъэ мы ильэсым нахыбэ хъушт.

2013-рэ ильэсым муниципальнэ кыулыкхушлэ 172-мэ яшлэныгъэхэм ахагъэхуагъ. Мы ильэсым нэбгыри 120-рэ ра-гъэджэштых. Егъэджэнхэм язэ-хэщэн АР-м ипашэхэм лъэшэу аналэ тет. Мы ильэсым ащ пэлхуащт сомэ миллионрэ мин 526-рэр республикэ бюдже-тым щыщэу къатлупщыгъах.

Къэклогэ ильэсым миллион пэлуагъэхъащт.

АР-м чыплэ зыгъэорышлэ-жыны кыулыкхуэхэм адэлэжьэ-гъэнымклэ и Комитет мэхъа-нэхшо зилэ нэмыкк юфыгъохэ-ми язэхэфын ыуж ит, ахэм зэу ащыц муниципалитетхэм якъэбзэныгъэ изытет зыфэдэм гъунэ лъафыныр.

— Къуаджэхэм, къутыркхэм, къалэхэм язытет шапхъэхэм адиштэныр эклэми зедыти-лоф, — ело Руслъан. — Мэ-лыльфэгъу къэбзэныгъэм има-зэу зэрагъэнэфагъэм диштэу юфшлэнхэр республикэм щэ-клох, шыхъафхэр зехащэх, чыгхэр агъэтлысыкх, хэклхэр лъащых, мээ гъунэхэр аукъэ-бзыкх. Ау сыд фэдиз юф реб-гъэклогыгъэми, ежъ цыфхэм япшъэрыл къагурымылоу ти-къуаджэхэр къэбзэштхэп. Нэб-гырэ пэпчъ зэхишлэн фæе хэ-кырэ ежъ зыщыфæе чыплэм ыгъэтлылы зэрэмыхъуштыр. Тиреспубликэ икъэбзэныгъэ шапхъэхэм адиштэн, тичлыопс идэхагъэ кызытэдгъэнэн фæе. Къэбзэныгъэр эклэми зеды-тилоф. Мазэм кыкклогл муниципалитетхэм зэшлуахыгъэ юфы-гъохэр зэфэтхысыжыкхытхы

ыклиэ ахэм афэгъэхыгъэ до-клад республикэм и Лышхъэ фэдгъэхъазырышт. АР-м и Лы-шхъэу Тхъаклушынэ Аслъани, республикэм и Премьер-ми-нистрэу Къумпыл Мурати ти-республикэ икъэбзэныгъэ изы-тет шапхъэхэм адиштэн зэрэ-фаер ренэу кыхахъагъэ.

Гумэкыгъохэр муниципали-тетхэм ямылэнхэм пае феде-ральнэ гупчэмрэ республикэ бюджетымрэ яшлуагъэклэ ахэм ящыккэгъэшт техникэр зэрагъэ-гъотыгъ.

Гъогухэр икыу фэдизэу кы-зэрамыгъэнэфыхэрэр гумэкы-гъоу муниципальнэ образова-ниехэм ялэхэм ащыц, ау ащ идэгъэзыжыны лэшлэхуэ цытэп. Мыл ошхэр республикэм шы-лагъэм кыгъэлэгъуагъэ къо-джэ псэуплэхэм электричест-вэм епхыгъэ псэуалэгъу адэтхэр жыи зэрэхъугъэхэр. Амалэу цы-лэмклэ непэ гъогухэр кызыра-гъэнэфыштхэм пылтых. Ежъ ябюджет ахъэклэ пкъэухэр афагъэуцугъэхуэ къоджэ псэу-плэхэр цылэх. Ар зипчъэлупэ лъагъэуцугъэм исчетчик рапхыгъ, ахъшэу кыридзэрэр ежъхэм аты, ар ащ фэдизэу бэп.

Джащ фэдэу псэуплэ-комму-

нальнэ хызмэтым ыльэныкыо-клэ щылэ гумэкыгъохэр дэгъэ-зыжыгъэнхэм ыуж итыкх. «Со-циальное развитие села» зы-филорэ программэм кыдыхэ-лпытэгъэу Адыгеим ит псэу-плэхэм гъэстыныпхъэ шхуан-тлэр, псыр аращлэгъ, къо-джэ псэуплэхэр зэтырагъэпсы-хъагъэх. Ныбжыккыгъэу къуа-джэхэр, къутыркхэр къэзыбгы-нэхэрэри зэхапшлэу нахъ маклэ хъугъэх.

АР-м чыплэ зыгъэорышлэ-жыны кыулыкхуэхэм адэлэжьэ-гъэнымклэ и Комитет итхъама-тэу Кладэклогэ Руслъан илофшлэ-гъухэр игъусэхуэ районхэр къа-кхуэхэ, зэпхыныгъэ зэдырлэу гумэкыгъохэр зэрэзэшлуахышт-хэм зэдыусэх. Псэуплэхэм со-циальнэ-экономикэ хэхъоны-гъэхэр ашлынхэм фэшл юф-шлэнхэр зехащэх, фэдэкъэклуа-плэхэр кыхахъагъэ. Джащ фэ-дэу хъакулахъ зытель чыгу-лахъхэр, псэуалэгъхэр нахъ тэ-рээу кыххэгъэщыгъэнхэмклэ юфшлэныгъэ зэшлуахыгъ. Ащ ишлуагъэклэ къоджэ псэуплэхэм ахъшэу къалэклэхъанэу щытым хэхъуагъ.

Ильэсиплэ хъугъэу муници-пальнэ образованиемхэм соци-альнэ-экономикэ хэхъоныгъэу ашыгъэхэм уасэ араты. Гъэре-кло пштэмэ, анахъ дэгъоу юф зышлагъэу алытагъэр Кошхъэ-блэ районыр ары ыкли рес-публикэ бюджетым щыц гран-тэу сомэ миллион 2,5-рэ ащ фагъэшшоагъ. Ятлонэрэ хъугъэ Тэхъутэмыкыое районыр, ащ сомэ миллионрэ мин 500-рэ ратыгъ, ящэнэрэр кыдэзыкы-гъэр Теуцожь районыр ары, ащ сомэ миллион фагъэшшо-шагъ.

Чыплэ зыгъэорышлэжыным и Мафэу хагъэунафыкыгъэм фэшл ащ илофшлэхэм тафэ-гушлэ. Псауныгъэ пытэ ялэу, гъэхъэгъэшлэхэр ашлэхэзэ ялоф-шлэн лъагъэклогтэнэу тафэлалэ.

ПАТЫКЪО Анет.

Сурэтыр лэшынэ Аслъан тырихыгъ.

Экстремизмэр терроризмэр апэуцужыгъэным илофыгъоклэ Урысые Федерацием и Следственнэ комитет Адыгэ Республикэмклэ иследственнэ гъэорышлэплэ и Общественнэ совет, общественностым илыклогхэм ыкли дин пащэхэм я Джэпсаль

Лытэныгъэ зыфэтшырэ тыхэгъэ-гогухэр!

Адыгэ Республикэр тичыплэ гупсэу, хэбзэ шлагъохэмрэ тарихъ байрэ зилэ Урысые къэралыгъом изылахъэу щыт. Тэ эклэми Урысыем тырицылф, зы тарихъ гъогу кызыдэтклугъ, лъэпкъэу тыкызыхэклыгъэм ыкли динэу тылэ-жыныгъэхэм ямылтыгъэу тызэгъусэу къэралыгъошхо зэдэтэгъэпсы, юфхэр зэщызыгъакъо зышлоигъохэм ар ащы-тэхуэмэ. Непэ зэкъотныгъэу тилэм къегъэнафэ тапэклэ тизыкыныгъэ зы-фэдэщтыр, Урысыем шыпсэурэ лъэпкъ пстэуми язэтекыныгъэ кызырагъэнэ-жырым ар елытыгъэшт, тиобществэ игушхъэлэжыгъэ изытет зыфэдэщтыр нэбгырэ пэпчъ изеклуагъэклэ апшъэрэ мэхъанэ зэрэтырэ шлуагъэхэм ялы-тыгъэшт.

Урысые къэралыгъор бзэджэшлагъэ-хэм, анахъэу экстремизмэр терро-ризмэрэ, ащыухъумэгъэн фæе.

Урысыем джырэ итарихъ кызыри-ушыхъатырэмклэ, лъэпкъ, дин зэпэу-жыныгъэхэм нэбгырабэ ахэклуадэ, ахэм социальнэ, экономикэ, полити-кэ юфхэр лъэшэу зэчагъахыкх. Кы-зежъахэкклэ, ащ фэдэ зэпэуцужыныгъэ-

хэр кызытэгъэуцужыгъуае мэхъу. Арышъ, лъэпкъ, дин юфыгъохэм агъэ-гумэкыгъэу алозэ цыфхэр агъэплэхъу-нэу, мылкъоу алэкълэным елытыгъэу, социальнэу обществэр зэтыраутынэу зэрэфэжэхэрэр афадэ хъуштэп.

Лъэпкъ зэхэдзыныгъэмрэ дин экс-тремизмэрэ яидеихэм апэрэ чэзыоу ныбжыккэхэр зэрагъэплэхъухэрэр гумэкыгъошхоу щыт, сыда плэмэ тине-ушъырэ мафэ, тиобществэ ыпэклэ кы-рыклогътыр зэлытыгъэр тиклэлэцылхуэр ары. Лъэпкъ, дин джэгъогъуныгъэ щымылэнымклэ тинахыжыкхэм, клэлэ-егъаджэхэм, дин юфышлэхэм, общест-веннэ, ныбжыккэ организациехэм мэхъанэхшо ял.

Ныбжыккэ иплунклэ, иакып зете-уцонимклэ унагъоми юфышхо егъэцаклэ. Ны-тыхэр икыоу зылымылпхъэрэ лэ-хъохэр бэрэ бзэджэшлэ купхэм ахахъэ-хэу, гъогу пхэндж теуцохэу кыхэклы.

Экстремизмэрэ терроризмэрэ апэ-уцужыгъэныр хэбзэхуэмэкло кыулы-кхуэхэм язакъоп зипшъэрылхэр. Къэ-ралыгъо хабзэм икыулыкху пстэуми, граждан обществэм иинститутхэми ар зэдырпшъэрыл.

Тэ Адыгэ Республикэм иобщественнэ,

ихэбзэхуэмэкло организациехэм, дин юфышлэхэм, къэбар жъугъэм иамал-хэм, республикэм эклэ исхэм, зафэ-тэгъазэ бзэджэшлагъэм пэуцужыгъэ-ным, лъэпкъ, дин зэмызэгъыныгъэхэр дэгъэзыжыгъэнхэм ялоф аклуагъэ зэ-дырахыплэнэу, нэмыкк дин зылэжы-хэрэм, нэмыкк цылэклэ-псэуклэ зилэхэм лытэныгъэ афашлынэу, цыфхэм зэфа-гъэклогтэнэу тыкъяджэ.

Урысые Федерацием и Следственнэ комитет Адыгэ Республикэмклэ ислед-ственнэ гъэорышлэплэ и Общественнэ совет хэтхэм, Урысыем шыпсэухэу ныбж, дин шлошхуныгъэ зэфэмидэ-хэр зилэхэр, лъэпкъ зэфэшхъафхэм къахэклыгъэхэр тарихъ гъогуу кызы-даклогъэм ыкли апэклэ къэтыр зэрэзым зэрэзэрипхыхэрэр къагурылозэ, лъэпкъ зэгурылоныгъэр гъэпытэгъэным, лэ-шлэгъубэхэм къаглоцл зэгъунэгъу зэфы-щытыклэу ялагъэхэр къэхуымэгъэнхэм пае Адыгэ Республикэм исхэм къяджэ:

— нэмыккхэм ядин зэхашлэхэм, лъэпкъ хабзэхэм уасэ афашлынэу, Уры-сыем иныбжыккэхэри джащ тетэу аплунхэу;

— экстремист, лъэпкъ зэхэдз идее-хэм задырамыгъэхъынынэу, федераль-

нэ урысые хэбзэгъэуцугъэр аукъозэ бзэ-джэшлагъэ зезыхъэхэрэм шъори, кы-шъупэблэгъэ цыфхэри шъуахэмыхъанэу;

— унагъор, лэхылыныгъэ зэфыщы-тыклэхэр анахъэу уасэ зилэ шлуагъэхэм ахэшъулытэнэу;

— дин пстэуми кызыралорэм те-тэу нэмыккхэм ягонахъ хэмыхъэу псэ-унхэу, унагъор зэщызыгъэкъорэ пстэуми — ешъоным, наркоманием ыкли нэмыкк шэн дэйхэм зачадзыенэу;

— щылэныгъэм чыплэ кын ригъэ-уцагъэхэм, анахъэу клэлэцылхуэмрэ зыныбж хэклоагъэхэмрэ, афэгумэ-кыныхэу, афэлэкыштыккэ зимылэхэм аделэнхэу, шлушлэн юфтыхъабзэхэм ахэ-лэжъэнхэу;

— Адыгэ Республикэм шыпсэухэ-рэр бзэджэшлагъэхэм ащыухуэмэгъэн-хэр, мамыр лъэхъаным лъэпкъ, дин зэпэуцужыныгъэхэм, нэмыкк экстре-мист, террористическэ бзэджэшлагъэхэм ахэр ахэмыгъэклогдэгъэнхэр непэклэ зэдырпшъэрылэу зэрэщытыр зыча-мыгъэгъушнэу.

Урысые Федерацием и Следствен-нэ комитет Адыгэ Республикэмклэ иследственнэ гъэорышлэплэ и Об-щественнэ совет

КУШЪХЪЭФЭЧЪЭ СПОРТЫР

«Русвелэр» анахь лъэш

Кушъхъэфэчъэ спортымкIэ Дунэе зэлукIэгъоу «Адыгеим и Гран-при» зыфилорэм «Русвелэм» теклоныгъэр кыщыдихыгъ.

Майкэ гъожьыр ыкIи Кубок шъхьалэр зыфагъэшъошагъэр Ильнур Закариным ары.

Кушъхъэфэчъэ спортымкIэ Дунэе зэлукIэгъоу «Адыгеим и Гран-при» зыфилорэм мэфитфым кыкIоцI ти-республикэ игъогухэм ащыкIуагъ. Тхъаумафэм зэнэкъокъур Мыекъуапэ щызэфашыжыгъ. Къэлэ паркым дэжъ щаубли, Мыекъуапэ ыкIи Мыекъопэ районим ягъогухэм спортсменхэм яухъазы-рыныгъэ къащагъэлъэгъуагъ. Кило-метри 108-рэ хъурэ гъогур кызаклум «Русвелэм» хэтхэр анахь лъэшхэу зэрэщытхэр зэнэкъокъум кыщылъэгъуагъ.

«Адыгеим и Гран-при» зыфагъэшъоша-гъэр спортсмен цIэрылоу Ильнур Закари-ныр ары. Майкэ гъожьыр ащ кыдихыгъ.

— Тикомандэу «Русвелэм» сыфэраз. Ащ хэт кIалэхэр Iэпылэгъу кысфэхъухээ, апэрэ чIыплэр зэнэкъокъум кыщыдэхсыгъ, — кытылуагъ Ильнур Закариным.

Къушъхъэ гъогухэм спортсмен анахь дэгъоу къащыхахыгъэр Андрей Лукониныр ары, «Русь» зыфилорэм хэт. Зыпкъ итэу зэнэкъокъум хэлажы, иухъазырыныгъэкIэ къахэщыгъэр Игорь Боевыр ары, «Русвелэм» хэт.

Зэнэкъокъум ятIонэрэ чIыплэр Сергей Лагутиным кыщыдихыгъ. Сергей Фирсановыр ящэнэрэ хъугъэ.

Адыгэ Республикэм физкультурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитет итхъаматэу Хъасанэ-къо Мурат, зэнэкъокъум идиректорэу Анатолий Лелюк, зэхэщэкIо купым хэтэу Андрей Кондрашовыр хагъэунэфыкIырэ чIыплэхэр кыдэзыхыгъэмэ афэгъушлуагъэх, шлухъаф-тынхэр аратыжыгъэх.

Австрием, Германием, Украинэм, Азербай-джан, Урысыем, нэмыкIхэм яспортсмен-хэм ацIэкIэ Ильнур Закаринымрэ дунаим ичемпионэу Иван Ковалевымрэ зэхэщакIомэ зэрафэразэхэр кытылуагъ. КIэлэцIыкIу ансам-блэу «Мыекъуапэ инэфылъэхэм» икъашъохэм спортсменхэр ягуапэу яплъыгъэх.

Адыгеим кушъхъэфэчъэ спортымкIэ щалIэрэ СтIашъу Мамыр Голландием зэрэщылагъэм фэшI тиреспубликэ щыкIогъэ зэнэкъокъум хэлэжъэнэу игъо ифагъэл. Мамыр тхъаумафэм тикъалэ къэкIожы, спортсменхэм гушылэгъу афэхъугъ.

Зэнэкъокъур аухы.

ФУТБОЛ. ЯТIОНЭРЭ КУПЫР

Зыхыщтым шIыкIэ къегъоты

«Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ — «Энергия» Волжский — 1:0.
Мэлылфэгъум и 20-м Мыекъуапэ щызэлукIагъэх.
Зезыщагъэхэр: Ю. Къошк — Шытхъалэ, А. Губанов — Краснодар, С. Пода — Элиста.
«Зэкъошныгъ»: Кондратьев, Абаев, Наталич, Мыкъо Абрек (Манченко, 90), Къонэ Амир (Къушъхъэ, 87), Эйдельмант (Мыкъо Мурат, 84), Датхъужь, Такъый, Волков (Батырбий, 69), Борэкъо (Гаев, 61), Суршков. Къэлапчъэм Iэгуаор дэзыхъагъэр: Абаев Олег — 18.

«Зэкъошныгъэр» ыпэкIэ зельым «Энергием» иухъумахIохэр якъэ-лапчъэ пэблагъэхэу щытыгъэхэми, Iэгуаор чыжъэу кызыэкIадзэжыын альэкIыгъэп. Олег Абаевым ар ыгъэфеди, метрэ зауэлэкIэ зыпэ-чыжъэ къэлапчъэм икIэрыкIэу дэуагъ, хъагъэм Iэгуаор ридзагъ. ХъакIэхэм яфутболистэу В. Хру-щак метрэ 30 фэдизкIэ тикъэ-лапчъэ пэчыжъэу кызыдэом К. Кондратьевым ухъазырыны-гъэ дэгъу кыгыпэлагуи, Iэгуаор

кызыэкIадзэжыгъ. Тикъэлэпчъэ-лут цыхъэшIэгъоу зэрэшIэрэм ишлуагъэкIэ «Зэкъошныгъэр» теклоныгъэм нахъышлоу фэбэнагъ. М. Суршковыр, Е. Наталич, нэ-мыкIхэм зэхэщэн IофыгъохэмкIэ дэгъоу зыкыагъэлъэгъуагъ.

Пресс-зэлукIэр

«Энергием» итренер шъхьалэу Д. Зубком кызызрилуагъэу, ятIо-нэрэ такыкIэ 45-м кыкIоцI хъа-

кIэхэр бэрэ апэкIэ кылыгъэх, ау Iэгуаор къэлапчъэм дадзэн альэкIыгъэп. «Энергием» ауж кы-нэрэ командэмэ къахэкIыжы-ным, ятIонэрэ купым нахъышлоу щешIэным пылъ.

«Зэкъошныгъэм» итренер шъхьалэу Р. Шыумафэм зэрипы-тагъэмкIэ, теклоныгъэр кызы-рэдахыщтым тифутболистхэр фэ-банэхээ, ешIэкIэ дахэ къагъэ-лэгъон альэкIыгъэп. Якъэла-пчъэ кызызэрахъумэщтыр пшъэ-рылъ шъхьалэу ялагъ.

Купым зэрэщешIагъэхэр

«Черноморец» — «Витязь» — 2:1, «Олимпия» — «Торпе-до» — 0:1, Краснодар-2 — «Астрахань» — 0:4, «Терек-2» — «Газпром» — 1:3, «Даг-дизель» — СКВО — 2:1, «Биолог» — МИТОС — 0:0, «Волгарь» — «Мэщыкью» —

3:0, «Таганрог» — «Алания-Д» — 2:1.

Чыплэхэр

Я 26-рэ ешIэгъухэм ауж коман-дэхэр чыплэу зыдэщытхэр, очко пчъагъэу ялэр.

1. «Волгарь» — 68
2. «Черноморец» — 63
3. «Олимпия» — 47
4. «Дагдизель» — 46
5. МИТОС — 44
6. СКВО — 43
7. «Витязь» — 43
8. «Торпедо» — 42
9. «Астрахань» — 39
10. «Газпром» — 36
11. «Таганрог» — 32
12. «Биолог» — 27
13. «Зэкъошныгъ» — 26
14. «Алания-Д» — 23
15. «Терек-2» — 23
16. «Краснодар-2» — 21
17. «Мэщыкью» — 17
18. «Энергия» — 16.

Мэлылфэгъум и 26-м «Зэ-къошныгъэр» Ермэлхъаблэ щы-лукIэщт чIыплэ командэу «Тор-педэм».

БАСКЕТБОЛ. АПШЪЭРЭ КУПЭУ «Б»-р

Джэрзым фэбэнэщт

«Нефтехимик» Тобольск — «Динамо-МГТУ» Мые-къуапэ — 92:53 (29:13, 9:14, 29:9, 25:17).
Мэлылфэгъум и 20-м Тобольскэ щызэдешIагъэх.

ТелефонкIэ къатыгъ. «Дина-мо-МГТУ-м» итренер шъхьалэу Андрей Синельниковым кызыз-рэтилуагъэмкIэ, «Нефтехимикым»

кышлуахыным тиспортсменхэр фэхъазырхэп. Баскетболым хэ-гъозэгъэ спортсмен дэгъухэр То-больскэ икомандэ щешIэх.

«Динамо-МГТУ»: Гапошин — 10, Хмара, Фещенко — 7, Во-ротников — 5, Болотских — 10, Лундако — 6, Милютин, Блэгъожь, Широков — 13, Дудко — 2.

Апэрэ ешIэгъоу командэхэм Мыекъуапэ щызэдырIагъэм Адыгеим испортсменхэм текло-ныгъэр кыщыдахыгъ. ЯтIонэ-

рэ ыкIи ящэнэрэ зэлукIэгъухэу Тобольскэ щызэхашагъэхэм «Нефтехимикым» теклоныгъэр къащыхыгъ, дышъэ медаль-хэм афэбэнэнэу фитыныгъэ илэ хъугъэ. «Динамо-МГТУ-р» къа-лэу Заречнэм икомандэ Iу-кIэщт. Теклоныгъэр зыхъырэм ящэнэрэ чIыплэр фагъэшъо-шэщт.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТIЫЛЬ Нурбий.

Зэхъыщагъэр ыкIи кыдэзы-гъэкIырэр:
Адыгэ Республи-кэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб кьэралхэм ащы-псэурэ тильэп-кьэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи кьэбар жъугъэм иамал-хэмкIэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыIэр: 385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьалэу иапэрэ гуадзэр: 52-49-44, редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжъ зы-хъырэ секретары: 52-16-77.
E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтын-хэмкIэ ыкIи зэльы-IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыплэ гъэIоры-шIапл, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4000
Индексхэр 52161
52162
Зак. 1121

Хэутыным узщыкIэгъэхэнэу щыт уахътэр Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэгъэхэнэу уахътэр Сыхъатыр 18.00

Редактор шъхьалэу
Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьалэу иапэрэ гуадзэр

МэшIэкъо Саид

Редактор шъхьалэу игуадзэр — пшъэдэкIыжъ зыхъырэ секретары
Хъурмэ Хъусен